

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Directie Beleid/sector RO, Versterking Markermeerdijken
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Retour naar correspondentieadres: Keizersgracht 62, 1015 CS Amsterdam

Datum: 7 februari 2018
Inzake: Zienswijze ontwerp-besluiten Markermeerdijken
Ons kenmerk: 181340

Uw kenmerk: Zaaknummer 1017121
E-mail:
Tel.nr: 088-2400700

AANVULLENDE ZIENSWIJZE inzake het ontwerp-projectplan Waterwet ‘Versterking Markermeerdijken’, het MER en bijbehorende ontwerp-uitvoeringsbesluiten, ter inzage gelegd met ingang van 14 december 2017 tot en met 24 januari 2018.

Geacht college,

Als advocaat/gemachtigde van de in bijlage 1 opgenomen cliënten zend ik u met dit schrijven een aanvullende zienswijze naar aanleiding van de boven aangehaalde gecoördineerde ontwerpbesluitvorming. Deze lijst is ten opzichte van de lijst bij de inleidende zienswijze aangevuld met een aantal cliënten die ook eerder zelfstandig een inleidende zienswijze hebben ingediend, maar zich inmiddels als deelnemer hebben aangesloten bij het collectief dat door ons wordt bijgestaan.

Indieners zienswijze

De lijst van indieners van een zienswijze gaat hierbij als **bijlage 1**. U dient deze bijlage te beschouwen als hier herhaald en ingelast als individuele indieners van een aanvullende zienswijze. Cliënten kiezen in deze procedure woonplaats aan mijn kantoor.

Een aantal van de genoemde indieners op deze lijst hebben in de periode tot en met 24 januari 2018 zelf ook een (inleidende) zienswijze ingediend. U dient deze separaat ingediende zienswijzen eveneens te beschouwen als hier herhaald en ingelast. In deze door ons na te zenden aanvulling op deze inleidende zienswijze zal - voor zover nodig geacht - nader worden ingegaan op deze separaat door onze cliënten ingediende zienswijzen.

Aantal individuele zienswijzen: **32**

Zienswijze

De aanvullende zienswijze van de in bijlage 1 genoemde betrokkenen gaat hierbij als **bijlage 2**. U dient deze bijlage te beschouwen als hier herhaald en ingelast ten aanzien van de inhoudelijke onderwerpen waarop deze aanvullende zienswijze betrekking heeft. Deze aanvullende zienswijze betreft alle ter inzage gelegde ontwerp-besluiten, tenzij uitdrukkelijk uitgesloten.

Tot slot

Ik verzoek u de inleidende en aanvullende zienswijze bij de definitieve besluitvorming te betrekken en voorts verzoek ik u mij de beantwoording van deze zienswijze toe te zenden, bij voorkeur digitaal via het emailadres helpdesk@omgeving.nl.

Indien u met betrekking tot deze zienswijze behoefte hebt aan nader overleg met de genoemde indieners, dan nodig ik u uiteraard graag uit contact met mij te zoeken via ons kantoornummer of het opgemelde emailadres.

Met vriendelijke groet,

Mr. B.J. Meruma (advocaat)

Bijlagen:

1. Aangevulde lijst van indieners van een zienswijze;
2. Aanvullende zienswijze.

Bijlage 1 – Lijst met indieners van de zienswijze

Deze lijst is in deze aanvullende zienswijze aangevuld met indieners die eerder zelfstandig een zienswijze hebben ingediend, maar ons kantoor nog niet een opdracht hadden verleend om als advocaat/gemachtigde in deze op te treden.

Stichtingen en verenigingen

Bedrijven en particulieren

Bijlage 2 – Aanvullende zienswijze

Deze aanvulling betreft een aanvulling en nadere toelichting van de inleidende zienswijzen zoals door ons kantoor ingezonden namens de genoemde cliënten en de separaat door onze cliënten ingezonden zienswijzen.

In deel A. – Algemeen

In dit onderdeel zijn zienswijzen opgenomen die betrekking hebben op de ontwerp-projectbesluitvorming als geheel en de te onderscheiden ontwerp-besluiten, inclusief het proces van voorbereiding en de gehanteerde uitgangspunten en werkwijzen.

In deel B. – Locatiespecifieke zienswijzen

In dit onderdeel zijn aanvullingen en/of toelichtingen opgenomen op reeds separaat door cliënten ingediende (inleidende) zienswijzen, geclusterd per module.

Deze aanvullende zienswijze is tot stand gekomen met inbreng van de in de lijst genoemde indieners, alsmede met behulp van gesprekken met onze cliënten en hun vertegenwoordigers langs het hele tracé van Module 1 t/m 15.

Deel A. - Algemeen

In dit onderdeel zijn zienswijzen opgenomen die betrekking hebben op de ontwerp-projectbesluitvorming als geheel en de te onderscheiden ontwerp-besluiten, inclusief het proces van voorbereiding en de gehanteerde uitgangspunten en werkwijzen.

Inleiding

De Dijk is van ons allemaal

1. Met deze titel wordt op pagina 294 van 317 van het ontwerp-projectplan het besef benadrukt dat het realiseren van een dijkversterking een grote impact heeft op de directe omgeving van het betreffende gebied. In paragraaf 12.1.1 Maatschappelijke participatie is positief gememoreerd welke belangrijkste doelen en kenmerken zouden worden gehanteerd bij de uitvoering van een intensief participatieproces. Participatie is een instrument om open samen te werken, wederzijds en met begrip voor elkaars belangen.
2. Anno 2018 is het vertrouwen van de maatschappelijke organisaties en omwonenden echter tot een uiterst minimum gedaald. Uit gevoerde gesprekken langs het hele dijktracé komt duidelijk naar voren dat sinds 2006, toen na afkeuring van meerdere dijkvakken het project op gang kwam, nog sprake was van een welwillende, inhoudelijke interactie tussen HHNK en vele betrokkenen.
3. Sinds de oprichting van de Alliantie eind 2015 is een duidelijk beeld gegroeid van een inerte, gesloten en uiterst risicomijdende opstelling, bij het technisch creatief zoeken naar gedragen oplossingen, op basis van voldoende tijd en budget.
4. Dit gebeurde precies op een moment dat de planvorming concreter begon te worden, meer en nieuwe kennis beschikbaar was gekomen en de zware omvang van de geplande ingrepen in en rond de dijk voor de buitenwereld steeds duidelijker werd.
5. Maar misschien wel het belangrijkste is een geconstateerd gemis van denken en doen aan de zijde van de Alliantie vanuit een écht centraal uitgangspunt van het behoud van de Markermeerdijk in de bestaande omgeving, als een door iedereen belangrijk gevonden en beschermingswaardige landschappelijke – en cultuurhistorische parel. De dijk is immers een Provinciaal Monument met grote cultuurhistorische, landschappelijke, archeologische en natuurwaarden. Maar een uitgangspunt om ingrijpen in en rond de bestaande dijk tot een uiterst minimum te beperken wordt genegeerd. Richard Jorissen, projectdirecteur van het Hoogwaterbeschermingsprogramma, adviseert om te werken vanuit de waarde van de bestaande dijk. De heer Jorissen deed dat in de gesprekken over Uitdam dorp en doet dit nu ook voor de situatie in Durgerdam. Hij noemt dit 'andersom denken'.

6. De planvorming laat echter zien dat op meerdere dijkvakken ingrepen zijn gepland die veel zwaarder lijken te zijn dan strikt noodzakelijk om de gestelde veiligheidsopgave uit te voeren, al dan niet verpakt in communicatief mooi gepresenteerde 'meekoppelkansen'. Maar deze 'meekoppelkansen' leiden af van de mate waarin de ingreep noodzakelijk is voor de gestelde veiligheidsopgave en verstoren het proces van lokale, democratische besluitvorming.
7. Of er wordt een grove oplossingsvariant gekozen met een zwaardere negatieve impact op de bestaande kwaliteit van woon- en leefomgeving. Zoals extra ruimtebeslag en omgevingsveranderingen die ontstaan door – voor de gestelde veiligheidsopgave onnodige – risicovolle zandsuppleties en/of het niet inzetten van andere beschikbare technische oplossingsvarianten met minder ingrijpende effecten en risico's.
8. Uit ervaringen van betrokkenen die zijn opgedaan lopende het traject rijst een beeld van een praktijk van bewuste geheimhouding van stukken waarmee gestelde risico- en kosteninschattingen kunnen worden geverifieerd en het actief naar de achtergrond masseren van onderzoeksinformatie dat potentieel tot aanpassing van het Alliantie-project kan leiden.
9. In het projectplan wordt (beeldend) melding gemaakt van de vele uitgevoerde informatiebijeenkomsten, maar de aanwezigen gingen weg met het gevoel dat er geen enkele interactie was. Er zijn aanwijzingen dat beschikbare informatie niet gedeeld mag worden. Dat scheidt wantrouwen. Of de (toevallige) afwezigheid van de verantwoordelijk gedeputeerde in uw college bij de behandeling van de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen in de statenvergadering. Zo doende was er geen of onvoldoende gelegenheid om te discussiëren, inbreng kwijt te kunnen of om technische vragen te beantwoord te krijgen.
10. Er is bovendien melding gemaakt van het actief monddood maken van technische specialisten die wél creatieve, van het plan afwijkende, kosteneffectieve, technische oplossingen en bijdragen willen leveren om de dijk en omgeving te redden, althans de impact van een dijkverzwaring tot een minimum te beperken.
11. Pagina 294 van 317 lijkt dus in de praktijk niet alleen de plaats in het projectplan te vertegenwoordigen, maar ook de feitelijk ervaren plaats van échte participatie onder de directe verantwoordelijkheid van de Alliantie.
12. Is er dan niets positiefs te melden? Ja, dat is zeker wel mogelijk. De bestaande waarden zijn prachtig beeldend beschreven in uitgebreide beschrijvingen in de diverse ontwerp-stukken. Deze beschrijving van de 'nul-situatie' van de bestaande landschappelijke waarden, cultuurhistorische belangen, natuurwaarden en toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid van de dijk voor overheden, passanten en omwonenden laat zien dat de bestaande dijk heel belangrijk wordt gevonden, door iedereen. Een dijk dus die het waard is om je maximaal voor in te spannen, om te bewaren en te behouden wat er is.

13. En er is nog iets heel positiefs te melden. Door de bemiddeling van de Deltacommissaris en in zijn kielzog onafhankelijke technische experts bleek het wel degelijk mogelijk te zijn om technisch maatwerk te leveren ter hoogte van het dorp Uitdam. Deze interventie is nu de enige plaats op het dijktracé waar wel échte participatie heeft plaatsgevonden en écht draagvlak is ontstaan bij alle bewoners van Uitdam.
14. Gebleken is in Uitdam dat, buiten de directe invloedssfeer van de Alliantie, met het dorp en een open verstandhouding verstandig nagedacht werd over een concrete, passende technische oplossing, waarmee de dijk én de bestaande omgevingskwaliteit kan worden behouden. Een aanpak die óók heeft geleerd dat vrijwel zeker de dijk op andere dijkvakken ook kan worden behouden zonder rigoureuze, landschappelijk schadelijke en technisch risicovolle ingrepen.
15. Ook voor het dijktracé ter hoogte van het dorp Durgerdam wordt nu met de ervaringen in Uitdam, ook nu met hulp van meer onafhankelijke expertise vanuit de Rijksoverheid en samen met het dorp, gezocht naar een bevredigende maatwerkoplossing. Mét als centraal uitgangspunt het behoud van de bestaande, te beschermen waarden van de dijk en unieke (woon)omgeving. Onderkend is dat een slimme, definitieve, technische oplossing meer doorlooptijd vergt en die tijd is gegund door Module 16 van het dijktracé los te knippen uit de voorliggende ontwerp-besluitvorming.
16. De hele dijk heeft recht op een dergelijke respectvolle aanpak, respectvol jegens de kwetsbare omgeving en respectvol jegens de betrokkenen. Dat is wat mijn cliënten sterk willen benadrukken en waar ze zich sterk voor zullen blijven maken. Maatwerk dus, met inzet van alle beschikbare technische kennis en kunde waar wij als land zo trots op zijn.

De concrete bepaling van de veiligheidsopgave

17. In het voorgaande zal zijn opgevallen dat verwezen is naar een ‘gestelde’ veiligheidsopgave. Het is namelijk nog de vraag wat precies de - verifieerbare - veiligheidsopgave is voor elk dijkvak (Module). Het hoeft geen nader betoog dat de definitie van de precieze veiligheidsopgave van cruciaal belang is voor de vraag welke ingreep per dijkvak precies noodzakelijk is. Uit de ter inzage gelegde stukken blijkt welk veiligheidstekort aan de orde zou zijn, maar de (technische) onderbouwing van het waarom daarvan ontbreekt. De besluitvorming hieromtrent moet worden getoetst aan de regelgeving bij – en krachtens de Waterwet.

Primaire waterkering

18. In artikel 1.1, lid 1 Waterwet is een primaire waterkering gedefinieerd als: “een waterkering die beveiliging biedt tegen overstroming door buitenwater”. Buitenwater is in dit verband water van een oppervlaktewaterlichaam waarvan de waterstand direct invloed ondergaat bij hoge stormvloed, bij hoog opperwater van een van de grote rivieren, bij hoog water van het IJsselmeer of het Markermeer, dan wel bij een combinatie daarvan, alsmede het Volkerak-Zoommeer, het Grevelingenmeer, het getijdedeel van de Hollandsche IJssel en de Veluwerandmeren. De Markermeerdijk is dus een primaire waterkering volgens de Waterwet. De overstromingskans is in dit verband de kans op verlies van waterkerend vermogen van een dijktraject waardoor het door het dijktraject beschermde gebied zodanig overstroomt dat dit leidt tot dodelijke slachtoffers of substantiële economische schade.

10

Veiligheidsnorm

19. Ingevolge artikel 1.3, eerste lid, Bijlage I, Waterwet is een kaartbeeld opgenomen van de primaire waterkeringen en de te onderscheiden dijktrajecten (normtrajecten) voor de Markermeerdijk 13-7, 13-8 en 13-9. Aan deze normtrajecten is in bijlage II een signaleringswaarde gekoppeld, zijnde de overstromingskans als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, tweede zin, aanhef en onderdeel a Waterwet (Markermeerdijk) of een faalkans als bedoeld in onderdeel b. (Houtribdijk).
20. Een signaleringswaarde wil zeggen dat bij overschrijding daarvan een melding moet worden gedaan aan de Minister. Er is dan nog genoeg tijd om eventuele aanpassingen voor te bereiden.
21. Deze signaleringswaarde is per normtraject gegeven en is voor de hele dijk op het grondgebied van de Provincie Noord-Holland tussen de Afsluitdijk en Amsterdam gesteld op 1:3.000. Ter vergelijking: aan de oostzijde van het IJsselmeer op het grondgebied van de Provincie Flevoland geldt alleen tussen de Afsluitdijk tot de monding van de IJssel een signaleringswaarde van 1:3.000. Tussen de zuidzijde van de IJssel en het IJmeer geldt een factor 10 lagere signaleringswaarde van 1:30.000. De Houtribdijk heeft een signaleringswaarde van 1:10.000.

22. In Bijlage III, Waterwet is per normtraject ook de ondergrens als grenswaarde voor de overstromingskans gegeven. De ondergrens is voor de hele dijk op het grondgebied van de Provincie Noord-Holland tussen de Afsluitdijk en Amsterdam gesteld op 1:1.000.
23. Ter vergelijking: aan de oostzijde van het IJsselmeer op het grondgebied van de Provincie Flevoland geldt alleen tussen de Afsluitdijk tot de monding van de IJssel een ondergrenswaarde van 1:1.000. Tussen de zuidzijde van de IJssel en het IJmeer geldt een factor 10 lagere grenswaarde van 1:10.000. De Houtribdijk heeft een ondergrenswaarde voor de faalkans van 1:3.000.
24. Dit overstromingsrisico geldt wettelijk per normtraject, maar in het ontwerp-projectbesluit is het dijktracé opgeknipt in 16 modules, waarvoor per module versterkingsmaatregelen zijn gepland. De vraag is daarom of de ingrepen per module aansluiten bij het vastgestelde overstromingsrisico. Dit is niet inzichtelijk, zodat niet kan worden beoordeeld in hoeverre sprake is van passende maatregelen, nog afgezien van de gekozen oplossingsvariant.
25. Cliënten zien graag een uitleg wat precies bepalend is geweest voor de vaststelling van de ondergrens rond het hele Markermeer op het grondgebied van de Provincie Noord-Holland en de Provincie Flevoland.
26. Uit de ter inzage gelegde stukken blijkt niet verifieerbaar welk overstromingsrisico precies is vastgesteld per module.

Bepalingsmethode overstromingsrisico (Wettelijk Beoordelings Instrumentarium-WBI)

27. Ingevolge artikel 2.3, lid 1, Waterwet is de bepalingsmethode voor het bepalen van de hydraulische belasting en sterkte (veiligheidstoets), gerelateerd aan de ondergrenswaarde voor het overstromingsrisico, opgenomen in de Ministeriële regeling ‘Regeling veiligheid primaire waterkeringen 2017’ en de bijlagen I t/m 3 bij de Regeling. Ingevolge Bijlage I geldt een rapportageverplichting conform de in de Regeling gestelde eisen en zijn specifieke softwareapplicaties voorgeschreven.
28. Daarbij is ook relevant dat nieuwe kennis is opgedaan met de – bekend veronderstelde - onderzoeken ‘Bewezen sterkte’ en ‘Dijken op veen’, waardoor mogelijk sprake kan zijn van een gunstiger veiligheidsscore bij een (gedetailleerde) toetsing op maat, als bedoeld in Bijlage III van de Regeling. Uit het ontwerp-projectplan blijkt wel dat deze onderzoeken betrokken zijn bij de bepalingsmethode, maar niet hoe dat (verifieerbaar) is gedaan.
29. De concrete rapportage ter onderbouwing van de gestelde veiligheidstekorten (zie onder meer paragraaf 2.6.2., Ruimtelijke onderbouwing) op de dijkvakken, dus de noodzaak van ingrijpen, overeenkomstig de Regeling veiligheid primaire waterkeringen 2017 is niet ter inzage gelegd, met als gevolg dat de veiligheidsscore voor de normtrajecten 13-7, 13-8 en 13-9, niet ten grondslag ligt aan de ontwerp-besluitvorming en aldus niet kan worden getoetst aan de Waterwet, in het bijzonder de Regeling vpw.

Het stapelen van faalfactoren door de Alliantie

30. Wat in verband met de gestelde veiligheidsopgave ook moet worden aangescherpt is het verschil tussen de toetsnorm in 2006 en de nieuwe toetsnorm in 2017. HHNK legde aan cliënten keer op keer uit dat de dijk in 2006 was afgekeurd omdat bij langdurige hoge waterstand de dijk verzadigd zou raken en dan aan de binnenkant zou afglijden. In 2017 zegt de Minister in de Vaste Kamercommissie van de Tweede Kamer dat de hoogte van de waterstand geen probleem (meer) is. Ook dat zal de Minister ongetwijfeld op gezag van haar experts en adviseurs gezegd hebben.
31. Maar de Alliantie stapelt alle faalfactoren op elkaar, die van 2006 en 2017, maar heeft het nooit over een hoge waterstand gedurende zes weken. Dat zou het probleem niet (meer) zijn. Men heeft het nu over golfhoogte en scheefstand, maar de experts zijn het daarover niet eens. De nieuwe normering en de gevolgen daarvan voor de dijk is absoluut onduidelijk. Men stelt alleen dát er een probleem is m.b.t. de stabiliteit en de hoogte.

Financiering veiligheidsopgave

32. Ingevolge artikel 7.23, vijfde lid, Waterwet, juncto Bijlage V, Waterbesluit, geldt dat voor het treffen van de bedoelde maatregelen aan de Markermeerdijk sprake is van een honderd procent subsidiëring door de Minister. Een en ander op aanvraag van de beheerder (HHNK). De subsidiebeschikking met daaraan verbonden voorwaarden is niet ter inzage gelegd bij de ontwerp-besluitvorming, ter onderbouwing en toetsing van de financiële uitvoerbaarheid van het projectbesluit.

Kostenramingen

33. Ingevolge artikel 7.23, lid 2, Waterwet, juncto Bijlage V, Waterbesluit dienen kostenramingen en subsidiabele kosten te voldoen aan de Regeling bijzondere subsidies waterkeren en waterbeheren. Doordat tot op dit moment door de Alliantie niet inzichtelijk is gemaakt of de kostenramingen van (innovatieve en/of constructieve) oplossingen aansluiten bij de voorgeschreven methodiek en subsidiesystematiek, is op zijn minst twijfel mogelijk ten aanzien van standpunten van de Alliantie waarbij het argument 'te duur' is gebruikt om een geplande oplossing niet aan te passen.

Sober, robuust en doelmatig

34. In onderdeel 2.5.3, ontwerp-projectplan, is het centraal uitgangspunt opgenomen voor het ontwerp van oplossingen en ingrepen. Daarbij is toegelicht dat hiermee bedoeld is dat alleen die delen van een dijk worden aangepakt die nu niet meer aan de veiligheidsnorm voldoen en de aanpassing zodat de dijk op die plek 50 jaar blijft voldoen aan de veiligheidsnorm. Daarbij is ten aanzien van dit uitgangspunt een relatie gelegd met het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2).

35. Dit programma maakt onderdeel uit van het Deltaprogramma en betreft een (nieuwe) nauwe samenwerking tussen de waterschappen en Rijkswaterstaat voor de primaire waterkeringen.

“Het Hoogwaterbeschermingsprogramma kent een nieuwe opzet ten opzichte van eerdere hoogwaterbeschermingsprogramma’s, die neerkomt op nauwe samenwerking tussen de waterschappen en Rijkswaterstaat, een voortrollende programmering en vernieuwende uitgangspunten. We nemen meer tijd voor de voorbereiding van het programma en de projecten; een werkwijze die gebaseerd is op het MIRT-spelregelkader. Onderscheidend is verder de toepassing van de → [nieuwe veiligheidsbenadering](#) en stimulering van → [kennisdeling en innovatie](#).”

In het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt kennis over alle aspecten van het verbeteren van de primaire waterkeringen gedeeld. Het gaat om kennis van projectmanagement, innovatieve ontwerpen en contracten, toepassing van nieuwe normering, omgevingsmanagement, beheersing van risico’s, ramingen en planningen. Ook is een opzet gemaakt voor de uitwisseling van personeel door regionale pools in te richten, zodat schaarse expertise optimaal kan worden benut.”

(bron: www.hoogwaterbeschermingsprogramma.nl).

36. Cliënten zien dus dat er aan alle kanten ruimte, in termen van geld en capaciteit, is voor meer ondersteuning bij het vinden van gedragen oplossingen en pleiten er dus voor dat tijd genomen wordt, expertise vanuit het Rijk wordt ingezet en financiële dekking wordt geboden voor het behoud van de bestaande Markermeerdijk en de bestaande beleving van het Markermeer, in het bijzonder nabij de woonkernen Hoorn, Scharwoude, Warder en Volendam die direct aan de dijk zijn gelegen.
37. De succesvolle aanpak van de Deltacommissaris voor het dorpen Uitdam en naar goede verwachting Durgerdam kan daarbij als lichtend voorbeeld dienen. Deze ervaringen laten ook zien dat constructief overleg en afstemming mogelijk is met redelijke dorpsbewoners.

Geen peilbesluit

38. In sommige onderdelen van het ontwerp-projectplan wordt melding gemaakt van een grondwaterpeilverlaging en een peilbesluit. Onder andere in het MER staat in het stroomschema een peilbesluit genoemd. Er is geen ontwerp-peilbesluit ter inzage gelegd en ook niet opgenomen in het ontwerp-projectplan.

De organisatie van de publiek-private samenwerking

39. De roep om meer ondersteuning vanuit het Rijk is ook ingegeven door de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan met de Alliantie Markermeerdijken. Deze vorm van publiek-private samenwerking heeft een nieuwe speler in het veld gebracht, namelijk een consortium van private partijen waarvan HHNK de publieke opdrachtgever is. In de Alliantie-overeenkomst zijn vermoedelijk de verhoudingen en het besturingsmodel vastgelegd, maar deze overeenkomst is (nog) niet beschikbaar gesteld. De Alliantie is de private opdrachtnemer voor de projectvoorbereiding en - uitvoering en bestaat uit Boskalis en Volker Wessels ondernemingen.

De opdrachtverlening

40. *De Alliantie heeft als opdracht om veiligheid van de dijk uiterlijk eind 2021 op orde te hebben. Het gaat om ruim 33 kilometer Markermeerdijken van Hoorn tot Amsterdam. In het ontwerp streeft de Alliantie zo veel mogelijk naar optimalisatie en, waar mogelijk, het gebruik van innovatieve technieken om zo de impact van de dijkversterking op de omgeving zoveel als mogelijk te beperken.*

(Bron: www.markermeerdijken.nl)

41. Deze opdrachtformulering laat inhoudelijk ogenschijnlijk niets te wensen over, maar de andere kant van de medaille is dat het een 'carte blanche' is voor het private bouwconsortium om naar bevinden uitvoering te geven aan de opdrachtverlening, met inachtneming van het interne private verdienmodel. De afwegingen die intern worden gemaakt zijn private kosten - en risicoafwegingen. Deze afwegingen betreffen in essentie geen maatschappelijke belangenafwegingen. Het kan verklaren waarom het de door de betrokkenen ervaren praktijk inmiddels is dat de Alliantie dicteert, niet transparant is en zelfs het participatieproces bewust of onbewust frustreert. Dat levert nu heel veel maatschappelijke weerstand op. Wordt deze praktijk geen halt toegeroepen, dan is de kwetsbare omgevingskwaliteit straks de verliezer.
42. Cliënten vermoeden dat de opdrachtgever HHNK zich heeft 'vastgezet' in de onderliggende contracten met verplichtingen, boetebedingen en aansprakelijkheden in de relatie met de Alliantie als privaat consortium.
43. In dat geval heeft HHNK als publiekrechtelijk bestuursorgaan de maatschappelijke belangenafwegingen feitelijk en juridisch uit handen heeft gegeven. Hetgeen eveneens de inerte opstelling van HHNK en Alliantie kan verklaren en de druk van de Deltacommissaris nodig maakt om tot slimme, gedragen oplossingen te komen.
44. Cliënten willen de inhoud kennen van de Alliantie-overeenkomst en eventuele daaraan verbonden bestuursakkoorden tussen de betrokken overheden, Provincie NH, HHNK en de betrokken gemeenten.

45. De samenwerking met de Alliantie doet vermoeden dat de Alliantie inhoudelijk maximale ruimte heeft gekregen om naar eigen (private) beoordeling de veiligheidsopgave vast te stellen per dijkvak, lokale oplossingen door te voeren die voor de private partijen maximaal kosteneffectief zijn en niet voldoende open te staan voor (duurdere) technische oplossingsvarianten die zouden moeten worden uitgevoerd door andere gespecialiseerde ondernemingen.
46. De indruk is dan ook gewekt dat de publiekrechtelijke belangenafweging en bestuurlijke aansturing van de Alliantie als private partij slecht werkt en dat daardoor de Markermeerdijk en omgeving - te voorkomen - schade oploopt. Ook hier is Uitdam weer het sprekende, concrete voorbeeld, waarbij een oorspronkelijk geplande oeverdijk werd aangepast naar een geplande asverschuiving. Een oplossing die de bestaande kwalitatieve relatie met het Markermeer ook nog volledig zou verpesten. Maar uiteindelijk werd deze oplossing ook geschrapt en veranderde de aanpak naar een veel betere maatwerkoplossing met een minimale ingreep en ook financieel uitvoerbaar. Een uiting van respect voor de bestaande waarden van de dijk.

Meekoppelkansen

47. Een daarmee samenhangend bestuursrechtelijk probleem is de inbouw van de zogenoemde meekoppelkansen. Het ontwerp-projectbesluit laat zien dat bij Hoorn (een onnodig buitendijks fiets/voetpad, module 1) en een grootschalige oeverdijk met recreatie mogelijkheden, module 2), Scharwoude (grootschalige oeverdijk met natuurontwikkeling, module 3), Zeevang (grootschalige voorlanden, module 7) en Volendam (buitendijkse asverlegging Noordeinde met fiets- en voetpad, module 10) zwaar ruimtelijk wordt ingegrepen in een ruimtelijk gevoelig gebied. In de ruimtelijke onderbouwing is opgenomen dat binnen deze modules geen veiligheidsopgave behoeft te worden opgelost.
48. Deze zware ingrepen gebeuren zonder dat deze ingreep noodzakelijk is voor het oplossen van een 'gesteld' veiligheidsrisico ter plaatse van het betrokken dijkvak. Een minimale oplossing of zelfs geen enkele ingreep is op die plaatsen zeer wel denkbaar.
49. De 'meekoppelingrepen' gaan buiten de reguliere ruimtelijke besluitvorming in de raad als bevoegd gezag om. Met de betrokken colleges van B&W is weliswaar een bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst met GS getekend. Maar B&W is niet het bevoegde gezag voor de grootschalige afwijking van het bestemmingsplan om het Markermeer te voorzien van een meekoppel-oeverdijk met recreatie – of een gestelde natuurfunctie. GS is niet het bevoegde gezag bij gemeentelijke aangelegenheden en is alleen het bevoegde gezag voor de intergemeentelijk besluitvorming ten behoeve van de dijkversterking.
50. Meekoppelingen behoren dus niet te worden meegenomen in de provinciale projectbesluitvorming en moeten bij de definitieve besluitvorming uit de projectbesluitvorming verwijderd zijn als geen sprake is van een provinciaal belang, zodat eventueel de lokale belangenafweging zijn functie behoudt.

51. Maar ook om te voorkomen dat 'meekoppelingen' centraal worden gesteld in de presentatie van de planvorming, om daarmee draagvlak te creëren voor – om moverende redenen - grootschaliger ingrepen dan strikt, sober en goedkoper noodzakelijk is voor het oplossen van een gestelde veiligheidsopgave.

Maatschappelijke participatie

Uitgangspunten

52. In paragraaf 12.1.1. zijn de uitgangspunten voor de vormgeving van maatschappelijke participatie benoemd. Stuk voor stuk belangrijke uitgangspunten, waaraan de 'Code Maatschappelijke Participatie' nog extra aan toe is gevoegd. In het voorgaande is al het een en ander aangehaald omtrent de vormgeving van de participatie, sinds de komst van de Alliantie samen te vatten als overwegend éénrichtingsverkeer. Ook het informeren is een onderdeel van het betrekken van de omgeving bij de geplande ontwikkeling. Maar participatie, ingevolge de genoemde uitgangspunten en de Code, gaat echt een stap verder en vergt overeenkomstig de Code een inhoudelijke motivering waarom een bepaalde inbreng niet passend is of passend gemaakt kan worden. Volgens de Code moeten maatschappelijke initiatieven immers met dezelfde zorg als overheidsinitiatieven worden behandeld.
53. De Code is sinds 2014 in gebruik bij aanpassingen in de rijksinfrastructuur door bouwers als Boskalis en Volker Wessels ondernemingen. Het aanleggen van een rijksweg vergt een tracé van A. naar B., een streep door het landschap, gebouwd met bewezen techniek en vergt een andere aanpak dan het zorgvuldig, genuanceerd en maximaal behouden van de bestaande Markermeerdijk in de kwetsbare omgeving van het Markermeer en aansluitend landschap.
54. In hoofdstuk 12, ontwerp-projectplan is communicatief benadrukt dat een groot aantal 'contactmomenten' zoals een adviesgroep, 'keukentafelgesprekken' en informatiebijeenkomsten is geregistreerd. Maar niet blijkt uit het ontwerp-projectplan wat er precies gedaan is met al deze inbreng. Deze, in die periode nog redelijk hoopgevende constructieve, contacten dateren overigens uit de periode voordat de Alliantie in beeld kwam.
55. Voorts zijn enkele voorbeelden aangehaald van een succesvolle participatie, zoals het onderzoek dat is geïnitieerd naar de bewezen sterkte van de dijk en onderzoek naar de specifieke omstandigheden van dijken op veen.
56. Maar niet verifieerbaar is nog op welke wijze deze kennis precies is doorgewerkt in de beoordelingsmodellen voor het opnieuw bepalen van de veiligheidsopgave.
57. Althans de verwachte belangrijke uitkomsten die onnodige schade aan de bestaande kwetsbare omgeving kunnen voorkomen, zijn voor HHNK en de Alliantie vooralsnog geen aanleiding om de projectplanning bij te stellen. Vermoedelijk omdat contractueel een verplicht opleveringsmoment is vastgelegd. Aanpassing vergt dus het openbreken van de bestaande contracten, met al het gedoe van dien.
58. Cliënten vinden dit maatschappelijk onbegrijpelijk en vrezen dat de uitkomsten van nader onderzoek nu te laat dreigen te komen om een herbeoordeling van de veiligheidsopgave te kunnen uitvoeren en de plannen daarop aan te passen.

59. Een ander voorbeeld is dat de officiële adviesgroep lof kreeg toegezwaaid van het HHNK bij de aanbidding van het advies. Maar het advies van de adviesgroep, 'Adviezen Adviesgroep, gedateerd februari 2017, maakt geen onderdeel uit van de ter inzage gelegde stukken. Ook is niet inzichtelijk gemaakt in de ontwerp-besluitvorming wat concreet is gedaan of zal worden gedaan met deze adviezen en overigens alle andere inhoudelijke inbreng van betrokkenen gedurende het voorbereidingsproces.
60. Een uiting van een gebrekkig participatieproces is overigens ook dat de ontwerp-projectbesluitvorming kort voor de feestdagen in december werd gepubliceerd, terwijl sprake is van een zeer omvangrijk en complex dossier. Nauwelijks kan verwacht worden dat zinvolle inhoudelijke bijdragen kunnen worden ingediend, als input voor een herziening van het ontwerp-projectbesluit op de aangedragen punten. Daar is wel reden toe, omdat de Alliantie inmiddels veel van de besproken oplossingen heeft bijgesteld 'naar eigen inzicht', ongeacht de inbreng uit het daaraan voorafgaande participatieproces in de periode tot 2016.
61. Veel betrokkenen van het eerste uur zijn nu gefrustreerd geraakt, moe geworden en verwachten niet meer dat nieuwe bijdragen richting de Alliantie tot iets positiefs kunnen leiden.

Het vervolgonderzoek naar aanleiding van het onderzoek 'Bewezen sterkte'

62. De eerdere bevindingen uit het onderzoek 'Bewezen sterkte' zijn zo belangrijk omdat al bleek dat de opgedane kennis een rechtstreeks positief effect had op de eerder gestelde veiligheidsopgave. Anders gezegd, ingrijpen in en rond de Markermeerdijk bleek minder nodig, dan eerder was gepland op basis van de oude bepalingsmethodiek.
63. De nieuwe kennis uit het onderzoek 'Bewezen sterkte' is op dit moment in aanvullend onderzoek, met als doel om nog meer winst te behalen. De nieuwe bepalingsmethodiek moet nog verder worden verbeterd om de buitenwaartse instabiliteit mee te kunnen nemen. Mede op advies van het Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) heeft de Minister de methodiek van 'Bewezen sterkte' kansrijk genoemd in een brief hierover aan de Tweede Kamer en stelde daarom voor om volledig in te zetten op de verkregen en nog te verkrijgen kennis uit dit onderzoek.
64. De methodiek van Bewezen Sterkte wordt slechts voor twee dijkdelen uitgevoerd. Mogelijk komt er een derde stukje dijk bij (Warder) na grote inspanningen van bewoners aldaar. Tot nu toe gaat het om dijkdelen waar alleen sprake is van binnenwaartse instabiliteit. De bepalingsmethodiek moet nog verder worden verbeterd om de buitenwaartse instabiliteit mee te kunnen nemen. Maar dat kost tijd en geld. Onderzoekers hebben daartoe nog geen opdracht gekregen en kunnen dus niet vooruit.
65. Cliënten vragen indringend om tijd en geld om het model aan te passen opdat het ook kan worden toegepast bij dijkdelen waar ook sprake is van buitenwaartse instabiliteit c.q. het gestelde hoogteprobleem.

66. Cliënten vragen ook indringend om de projectplanning af te stemmen op de uitkomsten van dit onderzoek. Deze uitkomsten kunnen binnen een jaar verwacht worden en kunnen leiden tot flinke besparingen in maatschappelijke schade en geld.
67. De Alliantie is zelf betrokken bij dit aanvullende onderzoek, maar wil niet wachten op de uitkomsten daarvan. Althans, niet is gebleken dat men genegen is om aansluiting te zoeken bij de verwachte positieve uitkomsten van dit onderzoek. De uitkomsten dreigen dan ook als ‘mosterd na de maaltijd’ te komen.

Uitstel is mogelijk

68. In opdracht van de Gemeente Amsterdam is in januari 2017 een contra-expertise opgeleverd door hoogleraar Matthijs Kok c.s. naar het nut en de noodzaak van een versterking van de Markermeerdijken op het grondgebied van de gemeente Amsterdam. Daarbij is ook gekeken naar de bevindingen uit het onderzoek ‘Bewezen sterkte’ en eventuele risico’s die ontstaan als er na eind 2021 meer tijd genomen wordt voor het ontwerpen en op het vereiste veiligheidsniveau krijgen van de dijktrajecten in Amsterdam, zowel in (veiligheids)technische, financiële (aansprakelijkheid) als in juridische zin. Zijn conclusie is dat enkele jaren vertraging geen negatieve gevolgen heeft voor het bestaande risiconiveau.

Het halen van 2021 als projectdoelstelling, mag niet leiden tot schade aan de Markermeerdijk, die had kunnen worden voorkomen door betere kennis en slimmer handelen. Ook de Minister van IenM heeft in de Vaste Kamercommissie van de Tweede Kamer tot tweemaal toe gezegd dat de einddatum van 2021 voor haar niet heilig is. De Minister uitte haar voorkeur voor een latere en betere aanpak dan een slechte aanpak waardoor meer schade wordt veroorzaakt aan de bestaande waarden.

Organisatie van nader overleg

69. Alle betrokkenen geven aan dat er sterk behoefte is aan nader lokaal overleg en een transparante uitwisseling van informatie. Zeker waar het betreft lokale detailuitwerkingen binnen de context van de gecoördineerde projectbesluitvorming. Er is geen plan van aanpak ter inzage gelegd omtrent de wijze waarop dit participatieproces zal worden vormgegeven.

Het m.e.r.-onderzoek

70. Voor het project Versterking Markermeerdijken gelden een aantal verschillende verplichtingen voor het uitvoeren van een milieueffectrapportage. Er is op grond van categorie C3 Besluit m.e.r. een verplichting om een m.e.r.-procedure te doorlopen, ook is er een m.e.r.-beoordelingsplicht op grond van D3, en er is een verplichting vanwege activiteiten in een Natura 2000-gebied waarvoor een passende beoordeling op grond van de Wet natuurbescherming verplicht is.
71. Mogelijk is er ook een peilbesluit aan de orde waarvoor op grond van categorie D49.2 een m.e.r.-beoordelingsplicht is. Hier wordt niet direct aan gerefereerd in het MER, maar uit Figuur 3 op pagina 13 van deel A van het MER blijkt er wel een peilbesluit aan de orde te zijn. Dit is echter niet separaat ter inzage gelegd.

Plan-m.e.r.

72. Voor categorie D3.2 is een plan-m.e.r. procedure aan de orde wanneer er sprake is van een structuurvisie als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening of een plan als bedoeld in de Waterwet. Ook is er voor categorie D3.2 een project-m.e.r. aan de orde wanneer er sprake is van een projectplan als bedoeld in art. 5.4 van de Waterwet of het vaststellen van een bestemmingsplan als bedoeld in de Wro.
73. De voorliggende ontwerp-projectbesluitvorming betreft een besluit in kolom 4 van het Besluit m.e.r. Echter wanneer een besluit kaderstellend is, kan er ook voor besluiten uit kolom 4 een plan-m.e.r.-verplichting zijn. Een kaderstellend besluit wil zeggen dat het besluit het eerste besluit is waarin de kaders voor een project zijn gesteld. In dit geval is er geen bestemmingsplan als bedoeld in 3.1 van de Wro vastgesteld. Wel is er een omgevingsvergunning verleend voor het afwijken van het bestemmingsplan als bedoeld in art. 2.1 eerste lid onder c van de Wabo.
74. In het MER wordt geen overweging besteed aan de vraag of een plan-m.e.r. nodig is voor het voorliggende project. Cliënten zijn van oordeel dat een plan-m.e.r. had moeten worden doorlopen. Dit is mede van belang voor het niveau waarop een alternatievenonderzoek moet worden uitgevoerd ten behoeve van de voorliggende procedure. Ook had de passende beoordeling onderdeel moeten uitmaken van het MER, hetgeen nu niet het geval is. Graag zien cliënten het standpunt van het college toegelicht.
75. In het MER wordt verwezen naar beleidstukken die zijn betrokken bij het project Versterking Markermeerdijken. Eén van deze stukken is het Nationaal Waterplan 2009-2015. Voor het vaststellen van het Nationaal Waterplan is een plan-m.e.r. uitgevoerd. In de plan-m.e.r. is expliciet opgenomen voor welke onderdelen van het plan er sprake is van kaderstellend beleid.

76. Voor het IJsselmeergebied zijn de volgende beleidsuitspraken gedaan waarvoor een plan-m.e.r. beoordeling is gedaan: Veiligheid IJsselmeergebied, Zoetwatervoorziening in de toekomst, Ruimte voor windenergie IJsselmeergebied. Voor deze onderwerpen zijn ook alternatieven met elkaar vergeleken.
77. Het zou kunnen zijn dat het Nationaal Waterplan moet worden gezien als het kaderstellende plan voor het projectplan Versterking Markermeerdijken. Dit wordt echter niet door het bevoegd gezag met zoveel woorden beschreven. In dat geval moet de uitgevoerde plan-m.e.r. ook worden gezien als de plan-m.e.r. die voor het project vereist is.
78. Er is geen beroep mogelijk tegen het Nationaal Waterplan. Dat betekent dat er geen juridisch oordeel is geveld over het waterplan of over kwaliteit van de plan-m.e.r. Daarom kan het zijn dat er gebreken kleven aan de doorlopen plan-m.e.r. die pas in bijvoorbeeld de huidige besluitvorming ter sprake worden gebracht.
79. In het Nationaal Waterplan zijn enkele alternatieven onderzocht voor de waterveiligheid van het IJsselmeergebied. De Commissie m.e.r. heeft in het toetsingsadvies van 16 juli 2009 enkele kritische kanttekeningen gezet bij het MER d.d. 26 januari 2009.
80. Zoals uit het toetsingsadvies van de Commissie m.e.r. blijkt is de effectbeoordeling van de verschillende alternatieven eenzijdig toegepast en niet consequent uitgevoerd dan wel onvoldoende onderbouwd. Dat geldt bijvoorbeeld voor het onderdeel Klimaat waarbij voor het IJsselmeergebied een negatieve score aan de toename van de gemaalcapaciteit is gegeven, maar er geen rekening is gehouden met de CO₂-emissie van het uitvoeren van dijkversterkingen.
81. Voorts moesten voor het onderdeel passende beoordeling volgens de Commissie m.e.r. nog de indirecte gevolgen van de voorgenomen maatregelen worden uitgewerkt, in cumulatie met andere activiteiten of handelingen.

Project-MER

82. In het project-MER is zagezegd niet verwezen naar de beleidskeuzes in het Nationaal Waterplan. Ook is in het project-MER niet ingegaan op de vergelijking van de alternatieven zoals die in de plan-m.e.r. zijn beschreven. Het project-MER voldoet niet als plan-MER. Er is onvoldoende gekeken of er andere alternatieven zijn die minder schade veroorzaken aan Natura-2000 gebieden en beschermde soorten.
83. De bescherming tegen overstromingen in het IJsselmeergebied is in paragraaf 6.2.2 van het plan-m.e.r. behandeld. Hierin werd het voorkeursalternatief omschreven als een combinatie van alternatieven, te weten gedeeltelijk versterking van waterkeringen langs het IJsselmeer en het verhogen van de capaciteit van de op het IJsselmeer uitwaterende sluisen en gemalen, inclusief een gemaal in de Houtribdijk.

84. In het ontwerp-projectplan Versterking Markermeerdijken is afgeweken van het voorkeursalternatief uit het Nationaal Waterplan. Deze keuze is niet toegelicht. Ook is niet op hetzelfde niveau opnieuw beoordeeld wat de alternatieven zijn om de waterveiligheid rondom het IJsselmeergebied te borgen. Daardoor zijn de alternatieven die in het Nationaal Waterplan nog beschreven werden, om onduidelijke redenen niet meer aan de orde. Zonder een nieuwe plan-m.e.r. had niet mogen worden afgeweken van de keuzes in het Nationaal Waterplan.
85. Ook is in het project-MER niet voldoende aandacht besteed aan de kritiepunten op het plan-m.e.r. voor het Nationaal Waterplan. Ten onrechte ontbreekt een alternatieventoets voor Natura 2000-gebieden en beschermde soorten. Ook op grond van de Wnb dient bij het verlenen van een vergunning voor Natura 2000-gebieden te worden onderzocht of er alternatieven zijn voor het project met minder verstrekkende gevolgen voor de beschermde natuurwaarden. Pas als er geen alternatieven zijn, komt de vraag of er dwingende redenen van openbaar belang zijn om een project toch doorgang te laten hebben. Deze alternatieventoets is niet volledig uitgevoerd in het MER en ook niet in de passende beoordeling. Het plaatsen van een gemaal in de Houtribdijk van een hoge(re) capaciteit (Plan Spaargaren) kan mogelijk veel beter scoren op het aspect natuur.
86. Ook ontbreekt in het MER een duidelijk toetskader en een overzicht van de alternatieven met betrekking tot de meekoppelkansen. Voor deze ontwikkelingen is geen noodzaak, dus kan geen “gebruik” worden gemaakt van de Wnb-vergunning voor dwingende maatregelen. Dit wordt wel onderkend in het MER. Ten onrechte heeft dat niet geleid tot de conclusie dat de meekoppelkansen in strijd zijn met de Wnb en er geen dwingende redenen van openbaar belang zijn om de meekoppelkansen in het plan op te nemen.
87. Ook worden de effecten van de meekoppelkansen wel omschreven. Echter, er ontbreekt vervolgens een analyse waarin de afwegingen duidelijk worden gemaakt. Bijvoorbeeld bij het strand Hoorn (module 2) wordt beschreven dat de meekoppelkansen tot een negatief effect leiden. Er wordt echter niet uitgelegd hoe de verschillende aspecten tot een keuze hebben geleid. Er wordt uitsluitend verwezen naar de passende beoordeling.
88. Het advies richtlijnen voor de milieueffectrapportage van 16 januari 2008 is niet volledig opgevolgd. Enkele voorbeelden zijn de ADC-toets die op een verkeerd niveau is uitgevoerd. Er wordt in het MER verwezen naar de passende beoordeling die ten onrechte niet deel uitmaakt van het MER. Er is niet een duidelijk overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze zijn ook niet opgenomen als de randvoorwaarden van het project. Ook de aanbevelingen van de Commissie m.e.r. voor de afzonderlijke onderwerpen zijn onvoldoende opgevolgd.

Ontwerp-besluiten Natuurbescherming

89. Het ontwerp-projectplan versterking Markermeerdijken leidt tot een aantasting van verschillende natuurwaarden. Deels wordt dit ondervangen door een aanvraag op grond van de Wet natuurbescherming voor Natura 2000-gebieden en door een aanvraag op grond van de Wet natuurbescherming voor soortbescherming. Er worden ook natuurwaarden aangetast in weidevogelleefgebied. Dit is meegenomen in de planologische toestemming middels de ontwerp-omgevingsvergunning. De inbreuk op weidevogelleefgebieden wordt onder dit onderdeel 'ontwerp-besluiten natuurbescherming' besproken.

Algemeen

90. Bij verschillende onderzoeken die als onderbouwing dienen van het project Versterking Markermeerdijken worden de resultaten op een verschillend niveau gepresenteerd. Soms kan dat nuttig zijn. Bijvoorbeeld bij de PAS-berekening is het terecht dat per werklocatie de stikstofdepositie wordt berekend, immers de locatie van de bron is daarbij van belang. In andere onderzoeken is niet altijd even evident wat de reden voor een keuze is. Bijvoorbeeld bij de afname van het voedselaanbod in Bijlage 8.7 worden de effecten vergeleken met de gehele oppervlakte van het Markermeer. Terwijl sommige locaties sowieso te diep zijn zodat daar niet kan worden geoerageerd. Bij het voedselaanbod blijft het gebied onder de Gouwzee buiten beschouwing, of wordt althans niet in detail in beeld gebracht. Niet wordt overal hetzelfde kaartmateriaal en detailniveau gebruikt.
91. De dijkmodules behoren meer in detail te worden onderzocht voor de daar voorkomende soorten. In de passende beoordeling en ook in de soortenbeschermingstoets zijn fietspaden weergegeven met betrekking tot verstoring door recreatie. Daarin wordt het plangebied op een vrij grote schaal weergegeven waardoor niet goed te zien is waar er een uitbreiding plaatsvindt.
92. Een andere onduidelijkheid is het toegepaste referentiejaar van de onderzoeken. Bij de doorzichtwaardes en het voedselaanbod (Bijlage 8.7) is als referentiejaar 2006 gekozen. Deze keuze wordt niet uitgelegd en is misleidend. Daardoor wordt bijvoorbeeld de conclusie getrokken dat significant negatieve effecten op de Krooneend zijn uitgesloten omdat de afgelopen jaren het voedselaanbod is gestegen. Het onderzoek zou uit moeten gaan van de actuele stand van zaken.
93. Verder is de weergave van onderzoeksresultaten onjuist. Zo is wel het worst case scenario duidelijk kwantitatief in de passende beoordeling is opgenomen, maar de passende beoordeling daarna blijft vervolgens bij alle soorten vaag en is gebaseerd op onderzoeksresultaten die onzeker zijn en op basis van expert judgement tot stand zijn gekomen.
94. Onduidelijk is hoe de ontwikkeling van de natuurcompensatie/natuurontwikkeling van de oeverdijk en het bijbehorende beheer op de oeverdijk zal worden geborgd.

95. Ook blijft de reden van de oeverdijk als natuurcompensatie/natuurontwikkeling onduidelijk. In paragraaf 6 van het Monitorings-, mitigatie- en compensatie wordt gesproken van compensatie van Natuurnetwerk Nederland op de oeverdijk. Dit heeft echter geen relatie met de Wnb-vergunning. Alhoewel er wellicht natuurwaarden kunnen worden ontwikkeld, levert het ook ruimtebeslag op in Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer terwijl uit het onderdeel Natura 2000-gebieden niet blijkt dat het nodig is voor de Versterking Markermeerdijken. De oeverdijk heeft voor Natura 2000-gebied dus Markermeer & IJmeer een negatief effect. Dit is niet duidelijk onderzocht.
96. Het is ook onduidelijk waarom dit niet vanuit een visie in het beheerplan wordt aangestuurd. In het bijlagenboek (niet in Wnb-vergunning, maar in Overige bijlagen) is in Bijlage 8.14 vijf hoofdelementen benoemd die versterkt zouden moeten worden. In een extreem kort onderzoekje wordt daarin geconcludeerd dat de oeverdijk op twee elementen een positief effect heeft, op één element een negatief effect heeft (verlies van functie: lees ruimtebeslag) en voor twee elementen geen effect heeft.
97. De oeverdijk biedt overigens slechts op lange termijn mogelijk compensatie voor de verstoring of aantasting. In de bestaande situatie blijkt er ook reeds te weinig budget beschikbaar om de huidige dijk goed te kunnen onderhouden. De aanleg van de oeverdijk zal pas in de volgende fase plaatsvinden. In het plan is geen melding gemaakt van een budget voor het beheer en vooral ook, hoe lang dat beschikbaar is. De exacte uitvoering van het beheer, en dan specifiek het maaibeheer daarvan is nog niet bekend. Niet verzekerd is dus dat de geplande natuurontwikkeling ook tot wasdom zal komen en in stand zal blijven met benodigde beheermaatregelen.
98. Een ander punt is dat er een 'tussenwater' zal worden gerealiseerd achter de oeverdijk. Het tussenwater is echter te klein om als kraamkamer te kunnen fungeren voor vissen en de vraag is of voldoende stroming kan worden geborgd om te zorgen dat het tussenwater van goede kwaliteit blijft. Dat zou beter langs de westkant van het Markermeer kunnen worden gerealiseerd, aan de oostkant van de Markermeerdijk dus. Het Markermeer is aan de westkant het meest luw. Dit biedt de beste kansen voor plantengroei. Tussen de planten leeft micro- en macrofauna (o.a. waterinsecten). Als de overgang van land naar water geleidelijk is, kunnen vissen paaien. Er zijn ook vissen die hun eitjes aan de waterplanten afzetten. Jonge vissen kunnen schuilen tussen de waterplanten. De waterplanten maken zuurstof aan, die vissen, micro- en macrofauna en mosselen nodig hebben. Juist de hele oever aan de westkant van het Markermeer is een kraamkamer voor dieren die profiteren van de plantengroei. Uiteindelijk levert die kraamkamer vissen, mosselen en planten op en daarmee de visetende vogels, de mosseletende vogels en de plantetende vogels die Natura 2000 wil behouden en versterken.
99. Tenslotte, het grondwaterpeil zal achter de oeverdijk worden verlaagd met ca 40 cm. Het effect daarvan is niet onderzocht. Er is ook geen peilbesluit aan het ontwerp-projectplan toegevoegd terwijl dit grote effecten kan hebben voor de natuurwaarden van de voorlanden.

Ontwerp-vergunning Wet natuurbescherming Natura 2000

100. In de vergunning wordt een aantal oorzaken voor mogelijke effecten benoemd, te weten ruimtebeslag, verstoring boven land en water door geluid en beweging, verstoring onder water door geluid en beweging, verzuring en vermessing, vertroebeling en sedimentatie, verlichting en connectiviteit/versnippering. Echter deze aspecten worden niet allemaal duidelijk besproken in de vergunning. Het definitieve ruimtebeslag wordt niet gecompenseerd. De effecten van alternatieven op de beschermde natuurwaarden zijn niet inzichtelijk gemaakt. Er is niet inzichtelijk gemaakt wat het kwantitatieve verschil is tussen een uitvoering zonder extra recreatie en met extra recreatie.
101. Er is ten onrechte geen ADC-toets uitgevoerd. Dat er een dwingende reden van openbaar belang is, is te prominent in de passende beoordeling aanwezig. Immers voor modules 1, 2, 3, 7 en 10 is er geen veiligheidsopgave. De werkzaamheden worden daar vanwege andere redenen, niet zijnde dwingende redenen van openbaar belang, gepland. Door er één groot project van te maken, wordt er voorgesteld dat er voor het gehele dijktraject een dwingende reden van openbaar belang is.
102. Ook is er geen alternatieventoets uitgevoerd waarin alternatieven zijn afgewogen die niet dergelijke ingrijpende gevolgen op het leefgebied en de instandhoudingsdoelstellingen heeft. De instandhoudingsdoelstellingen zijn niet duidelijk opgenomen als de randvoorwaarden van het project. Ook de aanbevelingen van de Commissie m.e.r. voor natuur zijn onvoldoende opgevolgd. Zie ook de overwegingen onder het onderwerp MER.
103. Cumulatieve effecten van verschillende soorten vogels en van enkele jaren verstoring achter elkaar zijn niet onderzocht.
- Markermeer & IJmeer
104. Voor het project Versterking Markermeerdijken is een Wnb-vergunning aangevraagd. De vergunning is alleen aangevraagd voor Natura-2000 gebieden Markermeerdijken & IJmeer en Polder Zeevang.
105. Het project zal een aanzienlijk ruimtebeslag op het gebied Markermeer & IJmeer veroorzaken. Dit wordt niet gecompenseerd. Ook worden grote delen van het ecosysteem langs de dijken vernietigd door de aanleg van de oeverdijk, werkzaamheden aan vaargeulen en verdere ontgroning.

PAS

106. Er is geen vergunning aangevraagd voor de stikstofdepositie ten gevolge van de aanleg en het gebruik voor Markermeer & IJmeer en Polder Zeevang. Er zijn wel twee afzonderlijke PAS-meldingen gedaan voor andere, omliggende Natura 2000-gebieden; één voor de permanente situatie en één voor de aanlegfase. De planning is dat de aanlegfase vijf jaar zal duren. De PAS-melding voor de aanlegfase is verdeeld over één PAS-periode van zes jaar.

107. Allereerst moet worden opgemerkt dat het momenteel onzeker is of de PAS in stand blijft gelet op de préjudiciële vragen die aan het Europese Hof zijn gesteld. Mogelijk is daar uitsluitel over als het projectplan definitief wordt vastgesteld. Afhankelijk van de uitspraak van het Hof en vervolgens ook van de uitspraak van de Raad van State, zal duidelijk worden of het mogelijk is stikstofdepositie middels een programma vrij te geven. In Noord-Holland zitten alle Natura 2000-gebieden reeds aan hun maximale capaciteit van het ontvangen van stikstof. Elke overschrijding zal een negatief effect hebben, zo ook de stikstofdepositie ten gevolge van de aanlegfase en van de permanente situatie.
108. Er is ook een aantal kanttekeningen bij de PAS-berekening te plaatsen indien de PAS wel acceptabel wordt geacht. Er zijn geen alternatieve stikstofdepositieberekeningen gedaan. Er is geen vergunning aangevraagd voor Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder terwijl uit de berekening blijkt dat er geen depositieruimte beschikbaar is voor het project.
109. Er is volgens de vergunning in segment 1 van de PAS depositieruimte gereserveerd voor het project Versterking Markermeerdijken. De eerste helft van de eerste periode van de PAS is inmiddels bijna verstreken. Het project Versterking Markermeerdijken zal niet eerder dan 2019 kunnen aanvangen. Dan zal het dus gedeeltelijk buiten de eerste PAS-periode van zes jaar vallen. Niet duidelijk is hoe de depositieruimte dan gewaarborgd is.
110. Volgens cliënten is ten onrechte geen Wnb-vergunning aangevraagd voor de andere Natura 2000-gebieden dan Markermeer & IJmeer en Polder Zeevang. Verder is voor Markermeer & IJmeer in de passende beoordeling overwogen dat een PAS-aanvraag is nagelaten omdat er geen stikstofgevoelige soorten in het Natura 2000-gebied voorkomen. Voor Polder Zeevang is dit niet benoemd in de passende beoordeling.
111. Niet duidelijk is waarom er geen PAS-berekening gedaan voor Markermeer & IJmeer en Polder Zeevang. Indien er PAS-ruimte is gereserveerd en nog steeds beschikbaar is in de volgende periodes voor deze natuurgebieden, is niet inzichtelijk gemaakt hoeveel ruimte er is gereserveerd en wat de stikstofdepositie volgens het huidige plan zal zijn op Markermeer & IJmeer en Polder Zeevang.

Toetsing instandhoudingsdoelstellingen Habitattype H3140

112. In de vergunning wordt geconcludeerd dat effecten op het habitattype kranwierwateren zijn uitgesloten omdat hiervoor het zuidelijke deel van de Gouwzee is aangewezen. Dat is in strijd met de aanwijzing van Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer waarbinnen de Gouwzee in zijn geheel is aangewezen voor habitattype kranwierwateren. Uit het ontwerp-beheerplan voor het Markermeer & IJmeer (er is nog geen definitief beheerplan) blijkt wel dat het habitattype kranwierwateren voornamelijk in het zuidelijke deel van Gouwzee floreert.
113. Ten onrechte wordt niet het gehele Habitatrichtlijngebied hiervoor beoordeeld. Volgens het profieldocument van habitattype H3140 uit 2009 gaan de populaties in het IJsselmeergebied reeds achteruit. Het habitattype is gevoelig voor vermesting door voedselrijk water en vertroebeling.

114. Op andere locaties buiten het Habitatrichtlijngebied zullen kranswieren worden vernietigd. Dit kan mogelijk een effect hebben op de populatie in de Gouwzee. De conclusie in de Wnb-vergunning dat er geen effecten op dit habitattype te verwachten zijn, is onvoldoende onderbouwd.

Broedvogels en niet-broedvogels

115. Voor de Visdief zal volgens de passende beoordeling deels mitigerende maatregelen worden getroffen, met betrekking tot nestgelegenheid. Het valt op dat uit de passende beoordeling niet duidelijk blijkt of de Visdief een locatie- of nestspecifieke soort is. Dit is van belang voor de vraag of er sprake is van mitigerende of compenserende maatregelen. Graag vernemen indieners van de zienswijze hierop een toelichting.
116. Aangezien er vanuit wordt gegaan dat de Visdief weer terug zal keren naar “zijn vaste broedplaats” treedt er een verstoring die niet wordt voorkomen door alternatieve broedplaatsen, maar gecompenseerd. Compensatie is overigens niet mogelijk omdat er bij de dijkmodule waar de Visdief broedt geen sprake is van een dwingende reden van openbaar belang.
117. Er is ook geen inschatting gemaakt van het effect op de Visdief in kwantitatieve zin. Dit vereist een toelichting. Verder is de passende beoordeling te optimistisch over het effect van recreatieve voorzieningen in de beheerfase op de Visdief. Er moet ook worden beoordeeld of de recreatieve voorzieningen potentiële broedplaatsen onmogelijk maakt. Niet duidelijk is welk ruimtebeslag recreatieve voorzieningen hierin innemen.
118. Voor verschillende soorten kunnen de werkzaamheden een effect hebben op het voedselaanbod of de voedselbereikbaarheid. Dit is met name afhankelijk van werkzaamheden waardoor oppervlaktes met voedsel worden vernietigd, maar ook door vertroebeling waardoor voedsel moeilijker te vinden is of waardoor voedsel niet kan groeien (waterplanten). Ook kan door slibafzetting voedsel (mosselen) niet overleven. De rapporten geven slechts een deel van de benodigde informatie. Er blijkt echter ook een kennislacune uit de rapporten. Ook blijken sommige analyses niet te zijn uitgevoerd. Zo is bijvoorbeeld van de verschillende vogelsoorten niet exact bekend hoe groot de doorzichtigheid van het water moet zijn om voedsel te vinden. Hier is geen nader onderzoek naar gedaan terwijl de voorbereiding toch al een aantal jaren gaande is.
119. Niet duidelijk is waarom er geen nader onderzoek gedaan naar de behoefte van de verschillende vogels. Deze informatie is noodzakelijk en dient bekend te zijn alvorens een Wnb-vergunning te verlenen.
120. Verder moeten er ruime marges worden aangehouden bij de onderzoeken op basis van modellen, bijvoorbeeld die over slibafzetting. Uit de combinatie van marges van de onderzoeken en de kennislacunes blijkt er nog ruim onvoldoende informatie aanwezig te zijn voor een goede inschatting van de voedselbereikbaarheid en -aanbod.

121. Ook ontbreekt een gedegen populatieonderzoek van de verschillende vogelsoorten. Er is dus wel basisinformatie, waar ook gebreken aan kleven, maar vervolgens worden er meteen conclusies getrokken over het effect op de vogels. Een voorbeeld van zo'n conclusie is dat er weliswaar gedurende de werkzaamheden de voedselbereikbaarheid kleiner is vanwege het vertroebelde water, maar er in de jaren erna het voedselaanbod groter zal zijn. Ten onrechte zijn aan dat onderzoek geen populatiemodellen ten grondslag gelegd terwijl dit wel gebruikelijk is in de ecologie. Het grote voedselaanbod wordt zelfs als een positief effect in de vergunning gepresenteerd terwijl dit waarschijnlijk het gevolg is van een daling van de populatie vogels.
122. De passende beoordeling bevat voor niet-broedvogels een kwantitatieve inschatting van de gevolgen als het dijktraject niet meer beschikbaar is. Ten onrechte ontbreekt een dergelijke kwantitatieve inschatting van de andere effecten op deze soorten. De passende beoordeling van de Aalscholver bijvoorbeeld bevat een inschatting dat het dijktraject toch niet veel gebruikt wordt. De passende beoordeling is te optimistisch over de negatieve effecten namelijk dat er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn. Er is geen rekening gehouden met het feit dat alle soorten moeten uitwijken (cumulatief effect).
123. Ook over het effect van vertroebeling is de passende beoordeling te optimistisch. Ook is de passende beoordeling te optimistisch over het feit dat de Aalscholver in een groep gaat jagen. Dat is een gevolg van een verstoring effect. Voor de andere niet-broedvogels geldt dezelfde kritiek dat er van de overige verstoring effecten geen kwantitatieve inzicht wordt gegeven van de effecten op basis van onzekere en niet onderbouwde gegevens. Er is bovendien geen inzicht gegeven in het cumulatieve effect van meerdere jaren verstoring achter elkaar. De geplande tijdspanne is vijf jaar.
- Polder Zeevang
124. Ook voor de niet-broedvogels in Polder Zeevang geldt dat er wel een worst case scenario is opgesteld, maar vervolgens de effecten van verstoring te optimistisch worden ingeschat zonder enige kwantitatieve analyse. Ook hier geldt dat het cumulatieve effect van meerdere soorten die verstoord worden en moeten uitwijken gedurende meerdere jaren, niet is meegewogen. Daarbij geldt dat het gebied tevens veel andere vogelsoorten herbergt die ook verstoord worden. In het broedseizoen leiden de mitigerende maatregelen bij broedvogels, die misschien geen aangewezen soorten zijn voor het Natura 2000-gebied, maar wel beschermd worden onder de Vogelrichtlijn, juist tot een toename van de verstoring.

Ontwerp-ontheffing wet natuurbescherming soorten

Algemeen

125. Voor wat betreft het onderdeel soortbescherming is ook een ontheffing verleend. Ten onrechte, volgens indieners van de zienswijze. Het blijkt uit het project onvoldoende dat er geen andere bevredigende oplossing als bedoeld in art. 3.8 lid Wnb bestaat.
126. Recreatie is niet nodig en leidt wel tot verstoring. Er is niet onderzocht wat het verschil is tussen dijkversterking zonder extra recreatiemogelijkheden en dijkversterking met extra recreatiemogelijkheden. Voorts is bij de beoordeling van de effecten door recreatie wel een verschuiving van de locatie beoordeeld, maar het soort verkeer is niet beoordeeld. De verstoring die recreatie oplevert is niet objectief beoordeeld. Niet duidelijk is hoe verkeerslachtoffers (onder de dieren) worden voorkomen.
127. Cumulatie van verstoring een aantal jaar achter elkaar is niet onderzocht. Er is waarschijnlijk een effect op beschermde natuurwaarden in de voorlanden, maar dat is nog niet onderzocht. Zie paragraaf 5.3.2 van de soortenbeschermingstoets.
128. Het voorkomen van soorten klopt niet met de bij de indieners aanwezige informatie, dat geldt onder andere voor de Rugstreeppad, de Ringslang, de Wulp en de Waterspitsmuis.

Niet-broedvogels en broedvogels

129. Voor niet-broedvogels is aangenomen dat verstoring geen negatief effect kan opleveren omdat ze kunnen vliegen. Dat is een te snelle conclusie. Vanwege de grote hoeveelheden vogels die verstoord zullen worden, is het maar de vraag waar de afzonderlijke soorten en individuen nieuwe foerageer- en rustgebieden kunnen vinden. Ook de verstoring van rust- en foerageergebieden kan een strijd opleveren met het soortbeschermingsrecht uit de Wnb. Dat is afhankelijk van het soort voedsel en de vogelsoort.
130. Het effect van overslibben van mosselen of het vernietigen van kranswieren is niet meegenomen als een negatief effect op de voedselbeschikbaarheid voor vogels. Dit moet ook in het kader van soortbescherming worden onderzocht.
131. Voor moerassoorten met een grote verstoringsgevoeligheid wordt een kleinere afstand aangehouden (terwijl afstand op onbekend staat) dan bij soorten die gemiddeld verstoringsgevoelig zijn.

Broedvogels

132. Bij broedvogels worden mitigerende maatregelen getroffen door werkzaamheden aan te vangen alvorens er wordt gebroed of te maaien waardoor er niet gaat worden gebroed. Er is hierbij geen inventarisatie gemaakt om welke broedvogels het specifiek gaat. Ook is niet bekend of de broedvogels locatie- of nestspecifiek zijn. Ten onrechte worden dit mitigerende maatregelen genoemd. Het betreft juist een overtreding op zichzelf. Veel broedvogels zijn plaats-trouw en vertrekken definitief wanneer een nestpoging mislukt. Ze komen dan niet elders wel tot een broedsel.

133. Wanneer broedvogels zich ondanks verstoringen toch vestigen, wordt uitgegaan van geen verstoring omdat “de vogels er dan zelf voor kiezen”. Hiermee wordt geen rekening gehouden met verstoring tijdens de voederfase van de jongen.
134. Voor enkele broedvogels wordt gesteld dat deze weliswaar jaarronde beschermde nesten hebben, maar dat deze buiten het plangebied liggen en er geen verstoring zal optreden. Dit is verder niet onderbouwd door locaties en functionele leefgebieden van deze soorten (Buizerd, Gierzwaluw, Kerkuil en Roek) te beschrijven.

Habitatrichtlijnsoorten en zoogdieren

135. Uit de soortenbeschermingstoets blijkt niet dat het mogelijk is om met mitigerende maatregelen te voorkomen dat er een overtreding is ten aanzien van de Noordse woelmuis, de Waterspitsmuis, de Bunzing en de Hermelijn. Er wordt ook in dit geval te optimistisch gesteld dat deze soorten wel een nieuwe verblijfplaats vinden als deze wordt verstoord of vernietigd. Voor de Noordse woelmuis, een kwetsbare soort, ontbreekt een degelijke beoordeling op populatieniveau.
136. Het is onduidelijk hoe de verstoring van andere soorten dan vogels is beoordeeld. Er wordt in de soortenbeschermingstoets geschreven dat de verstoringafstand van vogels wordt aangehouden. Dat blijkt echter niet zo te zijn. Lees bijvoorbeeld op p. 102 met betrekking tot de Noordse woelmuis.

Andere soorten

137. De uitvoering van de dijk voor wat betreft de dijkbekleding is niet meegenomen als een effect in de beheerfase op beschermde soorten. Bijvoorbeeld de Noordse steen is heel waardevol voor de Ringslang. Voor de Ringslang is overigens de compensatie verdeeld over twee bevoegde gezagen: de winterverblijfplaatsen in Zeevang moeten door de Provincie worden uitgevoerd. Het blijkt niet dat dit geborgd is.

Provinciale Ruimtelijke Verordening

138. Natura 2000-gebieden liggen in het algemeen binnen het Nationaal Natuurnetwerk (NNN). Dat geldt echter niet voor het Natura 2000-gebied polder Zeevang. Ook Markermeer & IJmeer geniet geen bescherming omdat in het NNN grote wateren zijn uitgezonderd. Een groot deel van Polder Zeevang ligt weliswaar buiten het NNN, maar binnen de begrenzing van weidevogelleefgebied. Daarop is dus niet het beschermingsregime van art. 19 PRV van toepassing, maar wel dat van artikel 25 PRV.

139. Op grond van de PRV zal een compensatieplan worden uitgevoerd voor de weidevogelleefgebieden, maar:
- weidevogelleefgebieden langs het gehele traject worden verstoord door ruimtebeslag en activiteiten;
 - er zijn geen mitigerende maatregelen voorgesteld voor beperking van de verstoring door activiteiten in het broedseizoen;
 - onderzocht moet worden of in Waterland-oost en overige gebieden buiten het Natura 2000-gebied, mitigerende maatregelen kunnen worden genomen voor beperking van de verstoring door activiteiten in het broedseizoen (uitvoering van werkzaamheden buiten het broedseizoen);
 - alleen de verstoring door ruimtebeslag wordt gecompenseerd. Daarvoor geldt het compensatieplan;
 - de effectiviteit van het compensatieplan is discutabel. Het compensatieplan voldoet niet aan de compensatieverplichtingen als bedoeld in artikel 25 PRV;
 - de compensatie moet in principe in de nabijheid van de verstoring worden uitgevoerd, tenzij dat niet mogelijk is. Niet is aangetoond dat de compensatie niet in de nabijheid van de Versterking kan worden uitgevoerd;
 - inzicht ontbreekt op het punt van verstoring wegens licht en beweging;
 - inzicht ontbreekt op het punt van de berekening van de oppervlakte die wordt verstoord door geluid.
140. Op p. 116 van het Toetsingsrapport is de tabel Ruimtebeslag op weidevogelleefgebieden opgenomen. Volgens deze tabel bedraagt het totale ruimtebeslag 59,1 hectare. Dit totaal is inclusief o.a. de ruimte voor tijdelijke depots (17 ha). Depots kunnen wel vijf jaar in gebruik zijn.
141. Het totale ruimtebeslag op NNN-gebieden voor de weidevogels bedraagt 6 hectare volgens tabel 7 op pagina 93 van Toetsingsrapport. Het betreft hier vochtig weidevogelgrasland (N13.01). Deze hoeveelheid is inclusief tijdelijk ruimtebeslag. In totaal wordt 73,3 ha gecompenseerd vanwege het verlies van weidevogelleefgebied door ruimtebeslag. Door optimalisering van het ontwerp van de dijkversterking kan het verlies worden beperkt tot ca 65 ha (p. 6 compensatieplan: 59,1 ha weidevogelleefgebied en 6 ha NNN-gebied, zoals hierboven is toegelicht).
142. Cliënten hebben een aantal vragen en bedenkingen ten aanzien van het compensatieplan. Er wordt te veel vanuit een agrarische benadering gedacht en de compensatie is te versnipperd over een te groot gebied. Maatregelen hebben in het algemeen alleen zin als deze worden uitgevoerd in een weidevogelleefgebied met een groot oppervlak aaneengesloten kruidenrijk hooiland, hoog waterpeil (water in de greppels), geen intensieve bemesting (bij voorkeur 6 ton en max. 10 ton ruige mest) en waar eventueel slechts enkele percelen extensief worden beweid in het broedseizoen.¹ Hieronder worden de belangrijkste bedenkingen en vragen per maatregel toegelicht.

¹ R. Van 't Veer, H. Sierdsema, C.J.M. Musters, N. Groen en W.A. Teunissen, *Weidevogels op landsschapsschaal*, Rapport DK nr. 2008/dk105, Ede: Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur
HABITAT advocaten en juristen | vestiging AMSTERDAM | Keizersgracht 62, 1015 CS AMSTERDAM | KVK 60384700 | BTW NL853887068B01
T 088-24 00 700 | F 088-24 00 701 | www.habitatadvocatenkantoor.nl

Weidevogelboerderijen

143. Getwijfeld wordt of het weidevogelbeheer op deze boerderijen succesvol zal zijn vanwege o.a. de volgende redenen:

- Het geringe aantal afgesproken hectares waarop voorrang aan de weidevogels wordt gegeven. Te weten 5,67 ha bij Holysloot, 14,78 ha bij Broek in Waterland en 16,36 ha op Marken. Het zou moeten bijdragen aan het realiseren van een groter, aaneengesloten gebied, waarop voorrang aan de weidevogels wordt gegeven. Niet duidelijk is hoe het beheer op de aangrenzende percelen wordt uitgevoerd. Daaraan zou ook eisen moeten worden gesteld. Zie alinea hierboven.
- Dat géén mestbeperking èn géén hoogwaterpeil wordt geëist voor alle percelen, zodat de grasgroei later op gang komt. Beide zijn noodzakelijk voor verbetering van de kruidenrijkdom en het bodemleven, dus voor de betere beschikbaarheid van voedsel voor weidevogels. Voor en na de rustperiode mag ruige mest worden uitgereden. Met uitzondering van een perceel bij Holysloot, mag na de rustperiode echter op alle percelen ook drijfmest en kunstmest worden uitgereden. Voor de weidevogelboerderijen is weliswaar een hoog waterpeil afgesproken, maar niet duidelijk is hoe hoog dit peil wordt en hoe lang dit peil hoog moet zijn. Indien de percelen optimaal worden beheerd in het belang van de weidevogels, dan zou het peil zo hoog moeten worden dat er water in de greppels staat.

144. In het plan van aanpak wordt op pagina 16 gesteld dat op weidevogelboerderijen op minimaal 30% van de totale bedrijfsoppervlakte zwaar beheer moet worden toegepast. Daaraan moet worden toegevoegd dat het aantal hectares met zwaar beheer in totaal tenminste 40–50 hectares moet zijn (op Marken is mogelijk een minder groot oppervlak toereikend). De verschillen tussen de op bladzijde 8 van het compensatieplan genoemde vormen van beheer lijken groot.

145. Gezien het bovenstaande kan met de afgesproken maatregelen niet de garantie worden geboden dat het beheer voor weidevogels optimaal wordt uitgevoerd. De toezegging op bladzijde 10 van het compensatieplan, dat al tijdens het weidevogelseizoen, als blijkt dat het ingezette beheer niet toereikend is, extra maatregelen ten gunste van de weidevogels kunnen worden genomen, stelt niet gerust. Verder wordt gevreesd dat het bijstellen van het beheer te laat zal komen.

Verbetering kruidenrijkdom

146. Verbetering van de kruidenrijkdom is een prima maatregel. Echter vraagtekens worden gezet bij de wijze waarop wordt voorgesteld dat te realiseren. Het is helemaal niet nodig om kruidenmengsels te zaaien. Het beste zou zijn te extensiveren en het waterpeil op de afgesproken percelen te verhogen, zodat er water in de greppels komt te staan. Met extensiveren wordt bedoeld: geen bemesting gedurende vijf jaar en hooien (gras afvoeren). Er zitten genoeg zaden in de grond. Op deze manier, door de vertraagde groei van het gras, krijgen de kruiden de kans hun plek te herwinnen op een duurzame en blijvende manier.
147. Mocht toch worden besloten kruidenrijke mengsels te zaaien dan moeten duidelijke afspraken met boeren worden gemaakt over bemesting, het inzaaien/doorzaaien en beheer. In het advies van het Louis Bolk Instituut dd 16 augustus 2017, waarnaar op p. 12 van het compensatieplan wordt verwezen, worden belangrijke randvoorwaarden gesteld, waaronder:
- Het jaar vooraf aan het inzaaien moet bemesting, zeker op voedselrijke gronden, achterwege blijven. Ontwikkeling van kruidenrijk grasland is alleen kansrijk bij een gewasproductie van rond de 7 ton droge stof. Dat betekent dat in de meeste gevallen de bodemvruchtbaarheid omlaag moet;
 - Geen bemesting het eerste jaar na inzaai (m.u.v. zeer arme percelen), om de groei van productieve grassen niet te stimuleren en de kruiden de ruimte te geven;
 - Daarna eens per twee jaar maximaal 10-15 ton ruige mest;
 - Geen kunstmest en geen drijfmest;
 - Regelmatige onderhoudsbekalking om de pH > 4,8 te houden;
 - Minimaal 2 keer maaien en het maaisel afvoeren. 1ste snede bij voorkeur, en in ieder geval eens per twee/drie jaar, maaien ná 15 juni of zelfs ná 1 juli. Het zaad van de gemaaide kruiden moet zich kunnen hervestigen. Daarvoor is het noodzakelijk dat het maaisel enkele dagen op het perceel ligt te drogen.
148. Niet duidelijk is waarom deze randvoorwaarden niet in het compensatieplan met name worden genoemd. Deze moeten in de contracten met boeren worden opgenomen.
149. Een overzicht van de locaties en oppervlakte van de percelen kruidenrijk grasland is opgenomen op p. 11 van het compensatieplan. Waarom liggen sommige locaties zo ver bij het gebied vandaan waar het weidevogelleefgebied wordt aangetast? Het gaat hier om Uitgeest, Wijdewormer, Grootschermer en Wormer, in totaal bijna 36 hectare van de 56 hectare. Dus ongeveer 64% van de percelen kruidenrijk grasland ligt ver buiten het gebied van de Versterking.

150. De percelen die voor deze maatregel in aanmerking komen zijn relatief klein (7 percelen zelfs kleiner dan 5 ha). De effectiviteit van de voorgestelde verbetering is slechts te beoordelen in samenhang met de omstandigheden voor de weidevogels op de aangrenzende percelen. Graag zouden wij vernemen wat er aan weidevogelbeheer wordt gedaan op de aangrenzende percelen, welke afspraken daarvoor zijn gemaakt. Zoals gezegd dient de grootte van een weidevogelgebied minimaal 40-50 hectare te zijn.

Plas dras en verhogen waterpeil

151. Net zoals het verbeteren van de kruidenrijkdom moet het mogelijke succes van de realisatie van plasdras en het verhogen waterpeilen op bepaalde percelen in samenhang worden beoordeeld met het weidevogelbeheer op de aangrenzende percelen. Permanente vernatting is het beste.

152. De kaarten laten een zeer versnipperd beeld zien van de percelen die worden vernat en plasdras worden gezet. Dat zou kunnen betekenen dat de voorgestelde maatregelen bij voorbaat niet effectief zijn alleen al omdat de omvang van het gebied waarop het beheer optimaal is voor weidevogels, te klein is. De keuze van de percelen, die plasdras worden gezet of waarvan het waterpeil wordt verhoogd, moet mede daarom nader worden toegelicht. Een aantal van die percelen ligt te ver weg. Waar ligt de locatie of wat wordt bedoeld met 'Werkgebied WLD (9x)'. Daarvoor is verreweg het grootste bedrag, te weten € 53.372, gereserveerd.

Weidevogelvriendelijke taluds

153. Ook hiervoor geldt dat het resultaat sterk afhankelijk is van het weidevogelbeheer op de aangrenzende percelen. De keuze van de locaties moet daarom nader worden toegelicht. Egmond a/d Hoef ligt zelfs buiten Laag Holland, dus niet eens in de regio Waterland.

Vossenrasters

154. Het plaatsen van vossenrasters kan effectief zijn als deze goed worden onderhouden. Dat betekent dat de vossenrasters moeten worden vrijgehouden van vegetatie, anders werkt de afrastering niet. Dat moet wekelijks worden gecontroleerd. Daarover moeten goede afspraken met de twee boeren worden gemaakt. Uit de stukken blijkt dat met de boeren slechts is afgesproken dat zij het onderhouden. Dat is onvoldoende concreet.

155. Vossenrasters hebben alleen zin als deze om een groot gebied, ca 50 hectare worden geplaatst. Op locatie 102 wordt voorgesteld alleen de dammen af te zetten (14,78 ha) en op locatie 12 wordt slechts 5,82 hectare afgerasterd. Waarom worden alleen de dammen afgezet? Vossen kunnen goed zwemmen. En waarom worden op locatie 12 zo weinig hectares afgerasterd? Is er geen sprake van verplaatsing van de predatieproblemen? Aangenomen wordt dat op de aangrenzende percelen ook weidevogels zitten.

Locaties voor compensatie

156. Uit het compensatieplan blijkt dat verschillende maatregelen worden getroffen op locaties, die ver uit elkaar en buiten het gebied van de Versterking liggen, zoals Uitgeest, Egmond a/d Hoef en Grootchermer. Volgens artikel 3 sub (b) van de Uitvoeringsregeling moet de compensatie 'plaatsvinden in de nabijheid van het aangetaste gebied tenzij wordt aangetoond dat dit niet mogelijk is.' Dat is logisch, de verstoring kan het beste ongedaan worden gemaakt middels verbetering van de leefomgeving van de weidevogels in de nabijheid van de verstoring. Een groot aantal locaties voldoet niet aan dit 'nabijheidsvereiste'.
157. Op p. 27 van het compensatieplan wordt uitgelegd dat men drie locaties op het oog had voor compensatie, namelijk bij Scharwoude, in de Nes en bij Schardam. Dat lukte niet omdat de grond was verpacht of omdat het niet mogelijk was om het in eigendom te verkrijgen. Daarmee is niet aangetoond dat compensatie op andere locaties in de polder Zeevang en Waterland-Oost niet te realiseren is. Staatsbosbeheer bezit veel grond in deze gebieden. Uit niets blijkt dat bijvoorbeeld met Staatsbosbeheer uitdrukkelijk is gesproken over de mogelijkheid op hun terreinen het weidevogelbeheer te verbeteren. Dat lijkt voor de hand te liggen voor het realiseren van optimale, grote aaneengesloten weidevogelleefgebieden, mede om de inzet van de provincie NH voor het realiseren van natuur in Waterland-Oost te ondersteunen.
158. In het geval niet kan worden aangetoond dat het niet mogelijk is de compensatie in de nabijheid van de Versterking uit te voeren, dan gaat de voorkeur uit naar storting van het resterende bedrag in een provinciaal fonds, waaruit in de toekomst projecten of maatregelen kunnen worden gefinancierd voor verbetering van de weidevogelleefgebieden in de omgeving van de Versterking.

Ontwerp-projectbesluit Wabo

Meekoppelkansen

159. In de motivering van het ontwerp-projectbesluit is een driedelige doelstelling opgenomen, te weten (1) de dijkversterking en (2) het treffen van voorzieningen voor het bieden van meer ruimte aan de groei van recreatie en toerisme dat zich meer zal verspreiden over de regio en (3) door natuurkwaliteiten toe te voegen. Deze ‘meekoppelkansen’ veroorzaken ruimtelijk echter een veel zwaardere ingreep in de bestaande lokale omgeving, terwijl de aanvraag ziet op de gestelde noodzaak voor een dijkversterking, dus het veiligheidsaspect.
160. De motivering als provinciaal belang voor de lokale uitvoering van ‘meekoppelkansen’ is in de ruimtelijke onderbouwing niet voldoende onderbouwd. In het voorgaande is al gestipuleerd dat meekoppelkansen meeliften op de gestelde dijkversterkingsopgave, maar geen concreet provinciaal belang dienen. Cliënten zijn dan ook van mening dat meekoppelkansen juridisch geen onderdeel mogen zijn van de projectbesluitvorming voor de dijkversterking. Uit de zienswijzen van verschillende cliënten blijkt ook dat de inbouw van deze meekoppelkansen onvoldoende lokaal-democratisch is gelegitimeerd, het zicht op onderbouwde écht noodzakelijke ingrepen vertroebelen en een groter ruimtebeslag veroorzaken dan nodig of een minder ingrijpende oplossingsvariant onmogelijk kunnen maken.
161. Voor zover sprake is van buitenwaartse en andere buitendijkse ingrepen die niet direct verband houden met het oplossen van een gemotiveerde veiligheidsopgave en bebouwing, recreatieontwikkeling en landaanwinning in het buitendijkse hoofdwatersysteem betreffen, ontbreekt een draagkrachtige motivering waaruit blijkt dat het besluit niet in strijd komt met onder meer artikel 2.12.2, lid 1, Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en in dat verband de uitzondering die is opgenomen in het tweede lid, onder f.

Ruimtelijke onderbouwing

162. De segmentering in modules structureert de aanpak in positieve zin, maar een negatief ruimtelijk effect van deze aanpak is dat de module-dijkvakken een eigen werkelijkheid lijken te hebben gekregen. Een aanpak per module wil niet per definitie zeggen dat een gekozen versterkingsoplossing in een module ook aansluit bij de versterkingsnoodzaak binnen deze module. Een voorbeeld daarvan is de overgang in noordelijke richting van module 7 (Polder Zeevang) naar module 6 (Heintjesbraak en Warder). In module 7 is een buitenwaartse versterking gepland en deze stopt precies op de grens tussen module 6 en 7. Het wordt niet begrepen waarom de buitenwaartse versterking in module 7 nodig is en aan de andere kant van het lijntje op hetzelfde dijktracé - vanuit de veiligheidsopgave gedacht - niet. Een ander voorbeeld is de abrupte overgang van module 14 (Uitdam dorp) in noordelijke richting naar De Nes en Opperwoud (module 13) en in zuidelijke richting naar module 15 (Uitdammerdijk). Het behoud van de dijk ter hoogte van Uitdam dorp wordt dan weer ruimtelijk en cultuurhistorisch verstoord door visueel zware ingrepen.

Monumentenverordening Noord-Holland

163. In artikel 6, lid 3, Monumentenverordening is de weigeringsgrondslag opgenomen, waarin is opgenomen dat een zwaarwegend maatschappelijke belang (overstromingsrisico) zwaarder weegt dan het cultuurhistorisch belang. Deze weigeringsgrondslag is voor een ieder begrijpelijk, maar geeft verder geen ‘sturing’ aan de belangenafweging en is geformuleerd als een ‘nee, tenzij-toetsgrond’.
164. Door de interne dienst, sector Cultuur en Cultuurhistorie is een advies opgesteld, met als uitgangspunt dat de aantasting van de monumentale waarden zo beperkt mogelijk moet worden gehouden vanuit het beginsel van het betonen van ‘respect’ voor de cultuurhistorische waarde van de Markermeerdijk. Vervolgens zijn ingrepen te accepteren, voor zover ze ‘onvermijdelijk’ zijn. Het uitgangspunt ‘voor zover ingrepen onvermijdelijk zijn’ is vervolgens gekoppeld aan een beoordeling; *“binnen de context van de technische mogelijkheden, de mogelijkheden gelet op andere zwaarwegende maatschappelijke belangen en de financiële middelen die hiertoe door het rijk onder de noemer “sober en doelmatig” aan het waterschap beschikbaar is gesteld.”*
165. Cliënten zijn van mening dat deze gekozen uitwerking van het begrip ‘onvermijdelijk’ gaat leiden tot een onacceptabele vernietiging van 40% van de dijk, waarvan een derde zelfs geheel zal worden afgegraven. Ook is in het advies geaccepteerd dat slechts op drie plaatsen de karakteristieke Noordse steen zal terugkeren. De overige plaatsen met Noordse steen zullen verloren gaan vanuit een kostenoverweging.
166. De casus Uitdam heeft echter laten zien dat meer aandacht voor maatwerk, wel degelijk de dijk in de bestaande omgeving kan sparen.
167. Zou het behoud van de waarde van de Markermeerdijk meer als centraal uitgangspunt worden gekozen, zonder direct te verwijzen naar technische – en financiële complicaties, dan is het terugbrengen van de Noordse steen wel degelijk als een ontwerp-eis te stellen of is wellicht een andere technische oplossing mogelijk waardoor de bestaande Noordse steen niet hoeft te worden uitgenomen en te worden teruggeplaatst. De aanwezigheid van de Noordse steen is erg belangrijk voor de beleving en markante cultuurhistorische uitstraling. Iets wat door cliënten met de betrokken gemeenten heel belangrijk wordt gevonden, voor het behoud van een leesbare cultuurhistorie én de kwaliteit van de bestaande woon- en leefomgeving.
168. Dat daarvoor mogelijk een andere projectopzet met financiële onderbouwing nodig is, is inherent aan het gekozen uitgangspunt dat de dijk met respect moet worden behandeld en uitsluitend wordt vernietigd als dat écht onvermijdelijk is.
169. Voor die beoordeling en aanpak is daarom onafhankelijk advies nodig en aansturing richting de Alliantie.

Voorschriften

170. Handhaafbare planologische voorschriften en voorwaardelijke verplichtingen ontbreken nog geheel in het ontwerp-projectbesluit. Voor zover zou worden gesteld dat de aanvraag met bijlagen handhaafbaar deel uitmaakt van het projectbesluit, is dit niet als zodanig gesteld in het ontwerp-besluit.
171. In het ontwerp-projectbesluit is geen enkel voorschrift opgenomen betrekking hebbende op de planologische gebruiks-, bouw - en aanlegmogelijkheden op de gronden waarop het projectbesluit betrekking heeft. Bovendien blijkt uit de voorschriften niet welk kaartbeeld de precieze gebiedsbegrenzing van het projectbesluit toont. Een juridisch toetskader voor bouwaanvragen en het begrensde gebruik van de gronden ontbreekt derhalve.
172. Een toelichting en voorschrift wordt voorts gemist omtrent de vrijheid die HNK als aanvrager van de omgevingsvergunning heeft om de constructie - en beeldkwaliteitstechnische vormgeving van de dijkverzwaring naar eigen inzicht in te richten bij de detailuitwerking en/of het wijzigen van een dijkversterkingsoplossing.
173. Tot slot ontbreken ook voorschriften ten aanzien van het tijdelijke gebruik van gronden in de uitvoeringsfase, een uitvoeringsplan ten aanzien van bouw- en verkeersveiligheid, de regeling van schade en allerlei monitoring - en registratieverplichtingen waaromtrent is geadviseerd en/of toezeggingen zijn gedaan.

Ontwerp-verklaring van geen bedenkingen

174. In bijlage 3 bij de ontwerp-vvgb is een toelichting opgenomen onder meer ten aanzien van het bereik van het toetsingskader. Onder het kopje "Toetsingskader" is gemotiveerd dat is voldaan aan de genoemde toetsingskaders en dat daarmee is voldaan aan 'een goede ruimtelijke ordening'. Dit is een juridisch te beperkende uitleg aan het begrip 'goede ruimtelijke ordening'. Naast de aangehaalde specifieke toetsingskaders geldt artikel 3.1, Wet ruimtelijke ordening, als zelfstandig toetskader.
175. Provinciale Staten dient derhalve in de verklaring van geen bedenkingen blij te geven dat het projectbesluit, waaronder het projectplan en de gekozen oplossingen in volle omvang zijn getoetst bij het verlenen van de definitieve verklaring van geen bedenkingen. Inclusief de daartegen opgekomen zienswijzen.

Schade, nadeel en hinder

176. Veel zienswijzen betreffen de zorg voor het ontstaan van schade aan eigendommen en langdurige hinder in de bestaande woon- en leefomgeving. Veel weerstand is ontstaan door gevreesde risico's van oplossingen, door de gevolgen van de ingrepen met een onvoorspelbaar effect op de bodem en het grondwater, zoals dijkverzakkingen, zettingen, kruip en kwel.
177. Het gebrek aan transparantie en zich niet gehoord voelen aan de zijde van de Alliantie omtrent dergelijke risico's heeft de onrust over het hele tracé in belangrijke mate versterkt. Agrariërs en omwonenden van de dijk weten uit eigen ervaring heel goed hoe schadegevoelig het gebied is.
178. Daarbij komt nog de terechte vrees voor trillingschade door tijdelijke bouw- en constructieactiviteiten en zwaar bouwverkeer bij de vaak historisch slecht gefundeerde huizen langs de dijk. Algemeen is de gedachte dat hoe zwaarder de ingrepen zullen zijn, hoe groter het schaderisico zal zijn door in te grijpen in de bestaande bodemkwaliteit. Zelfs vreest men voor het ontstaan van nieuwe veiligheidsrisico's als de bestaande eeuwenlange, stabiele situatie wordt verstoord.
179. Dat sprake is van een terechte vrees voor schade en het daaropvolgende zeer moeizame proces van schadeafhandeling kan blijken uit de gang van zaken rond de aanleg van de Westfriisaweg en het dijkverzwaringstraject tussen Enkhuizen en Hoorn. Deze dijkverzwaring heeft inderdaad de voorspelde schade tot gevolg gehad voor bedrijven en omwonenden. Tot op de dag van vandaag wordt op dat tracé geprocedeerd over allerlei schadekwesties.
180. Cliënten veronderstellen bekend wat daar allemaal is gebeurd en gaande is, maar vragen zich af wat daarvan geleerd is.

Schadeopvolging

181. Veel energie steken cliënten in het controleren van de risico-inschattingen van de Alliantie en het geven van waarschuwingen om problemen te voorkomen. Ik verwijs daarvoor korthedshalve naar de ingediende zienswijzen.
182. Ter aanvulling wordt gesteld dat uit het ontwerp-projectplan onvoldoende blijkt welke aanpak in werking zal treden wanneer:
183. Een risico zich verwerkelijk bijvoorbeeld bij een dijkverzakking, kwel - en zettingschade of trillingschade waardoor schade ontstaat bij (agrarische) bedrijven en eigendom van omwonenden. Elk benoemd risico vergt dus een vooraf beschreven aanpak in een calamiteitenplan, geborgd in handhaafbare voorschriften.

184. (Agrarische) bedrijven en omwonenden (bedrijfs)schade vergoed willen krijgen of verdere schade willen voorkomen. Dit vergt een specifiek voor het project geldend schadeafhandelingsprotocol en een 1-loketvoorziening, geborgd in handhaafbare voorschriften, dat recht doet aan de belangen van betrokkenen en zorgt voor een snelle en adequate schadeafwikkeling, waarbij jarenlang juridisch getouwtrek wordt voorkomen.
185. In onderdeel 11.2, ontwerp-projectplan is een globaal overzicht gegeven van de aanpak van de schaderegeling. Sprake is van een 1-loket-voorziening via de website www.markermeerdijken.nl. Op deze site is verwezen naar de reguliere schadeafhandelingsmogelijkheden van HHNK. De uitvoering van het project wordt uitgevoerd door de Alliantie als privaat conglomeraat van bouwondernemers. Betrokkenen behoren niet terecht te komen in schadekwesities waarbij de aansprakelijkheid van HHNK, respectievelijk de Alliantie niet helder is geregeld per schadesoort. Dit inzicht is niet gegeven in het ontwerp-projectplan.
186. Bovendien is aangegeven dat schademeldingen worden afgehandeld conform een vast protocol. Maar dit protocol is niet ter inzage gelegd als onderdeel van het ontwerp-projectplan en is niet geborgd in handhaafbare voorschriften. De situatie in Groningen rond de afhandeling van bodemdalingsschade maakt duidelijk hoe belangrijk een degelijk, specifiek en ruimhartig schadevergoedingsprotocol met voldoende budget voor bedrijven en omwonenden is.
187. Tot slot wordt in het ontwerp-projectplan een afhandelingsprotocol gemist, ten aanzien van het melden en transparant afdoen van klachten en hinder.

Bouwverkeer en bereikbaarheid

188. In het ontwerp-projectplan is niet inzichtelijk gemaakt op welke wijze de verkeerscirculatie op dijkwegen en ontsluitende wegen zal worden ingericht. Hoewel sprake zal zijn van tijdelijke overlast, kan deze overlast jaren voortduren. De tijdelijke inrichting van de verkeerscirculatie op lokale schaal, behoort onderdeel te zijn van de ruimtelijke onderbouwing.

Deel B. – Locatiespecifieke aanvullingen

In dit onderdeel zijn aanvullingen en/of toelichtingen opgenomen op reeds separaat door cliënten ingediende (inleidende) zienswijzen, geclusterd per module.

Module 1 Hoorn Binnenstad / Module 2 Strand Hoorn

189. Zienswijzen zijn ingediend door VERENIGING en een aantal omwonenden.
190. Hier speelt de gewraakte aanleg van een vooroever in Module 2. Het aanleggen van een stadsstrand is niet een noodzaak vanuit de veiligheidsopgave, maar is een 'meekoppeling'. Maar de indruk bestaat duidelijk dat aan de gemeenteraad van Hoorn de nu geplande massaliteit van de ingreep met bijbehorende recreatiedruk voor de omgeving nooit is gepresenteerd. Sinds 2007 is het vooroeverplan als landaanwinningsplan voor recreatieve doeleinden steeds groter geworden en was van enige participatie geen sprake (meer). De ingreep gaat ertoe leiden dat voor de bewoners in Module 1 de zichtlijnen op de openheid van het water van de Markermeer verslechteren in zuid-westelijke richting.
191. In de presentaties van de zijde van de Alliantie is opgenomen dat in Module 1 een voetpad/fietspad zal worden aangelegd op de buitenwaartse dijkversterking, als onderdeel van het provinciale plan om een doorgaande fietsverbinding te realiseren langs het Markermeer. Ook op dit onderdeel is sprake van een 'meekoppeling', waardoor de ingreep ruimtelijk zwaarder zal zijn dan noodzakelijk is voor de veiligheidsopgave. De toevoeging van 400 meter voetpad/fietspad vormt ook helemaal geen verbindende schakel in een noord-zuid provinciaal fietspad, gelet op de aansluitende bestaande infrastructuur. De effecten van dit geplande stukje voetpad/fietspad staan in geen verhouding tot de inbreuk die wordt gemaakt op de bestaande kwaliteit van de woon- en leefomgeving van de omwonenden op de Westerdijk. Deze geplande verbinding zorgt voor een concentratie van voetgangers en fietsers, met als gevolg dat de bestaande rustbeleving juist verstoord raakt. Er zijn voldoende bestaande alternatieve routes.
192. De ingrepen kunnen schadelijke gevolgen hebben voor - onder meer - de woningen t/m langs de Westerdijk. Deze woningen sluiten nagenoeg direct aan op de dijk en zijn overwegend oud/historisch en slecht gefundeerd. Trilling als gevolg van bouwverkeer en de werkzaamheden aan de dijk, zoals het verwijderen van de Noordse steen, zijn potentieel direct schadelijk voor deze woningen. Een verkeerscirculatieplan voor het bouwverkeer is er niet.
193. Elke ingreep in de bodem, zoals het verticaal boren in de grondwaterkerende bodemlaag, het graven van geulen voor de aanvoer van materieel en zand, het beschadigen van de zandplaat in combinatie met het bestaan van opwaartse druk, levert vooralsnog onvoorspelbare risico's op. Althans voor de omwonenden van het Hoorns Hop is niet duidelijk wat hen te wachten staat.

194. Een voorbeeld van de schade die kan ontstaan door het verticaal boren in de afsluitende bodemlaag is beschikbaar te Scharwoude Na het verticaal boren ontstond direct een moeilijk te stoppen wilde grondwaterbron door de opwaartse druk van het grondwater ter plaatse.
195. Een grote zorg is het verder dichtslibben van de Hoornse Hop/Markermeer. Relatief kleine ingrepen zoals de aanleg en bouw van de Schouwborg lieten al zien dat het inmiddels weer ondieper is geworden door de stromingen en zandverplaatsingen. In het ontwerp-projectplan is een monitorverplichting voorgesteld door Rijkswaterstaat om de gevolgen te kunnen volgen. Deze noodzakelijk te achten monitorverplichting is vervolgens niet gecombineerd met registratieverplichtingen en handhaafbaar in voorschriften vastgelegd.
196. Maar het blijft dan nog de vraag wat er gedaan zal worden als inderdaad deze problemen zich voor gaan doen en wie oplossingen gaat betalen. Er lijkt geen weg terug te zijn en er is hieromtrent een duidelijk een informatietekort bij de eigenaren van aangrenzende woningen.
197. Sprake is van het toepassen van in het kader van deze ontwerp-besluitvorming onnodig geachte 'meekoppelkansen', waarover in het algemene deel van deze zienswijze reeds het nodige is gezegd.
198. Gevreesd wordt voorts dat de aanwezige Noordse steen zal verdwijnen en plaats zal maken voor een 'strakke' onaantrekkelijke bekleding, waardoor de cultuurhistorische leesbaarheid en beleving voorgoed verloren gaat.

Module 3 Groote Waal en De Hulk / Module 4 De Kogen

199. Binnen deze module worden de belangen behartigd door twee samenwerkende groepen, de dijkbewoners, vertegenwoordigd door de heer [naam] en de bewoners van het dorp Scharwoude, verenigd in de STICHTING [naam]. Beide groepen hebben een uitgebreide inhoudelijke zienswijze ingediend, waarnaar korthedshalve zij verwezen. Deze groepen hebben een gelijkgestemd belang en strijden tegen de komst van een voor de veiligheidsopgave onnodige oeverdijk en ingrepen buiten de bestaande karakteristieke dijk langs deze woonkern en de bestaande vooroever.
200. Ook hier speelt een gewraakte ‘meekoppelkans’ door een massieve oeverdijk aan te leggen met een gestelde natuurcompensatie voor het hele dijktracé Hoorn-Amsterdam, waardoor – ondanks de natuurdoelstelling – toch een zware belasting ontstaat voor de bestaande woon- en leefomgeving rond Scharwoude.
201. Twijfel is er over de succeskans van natuurontwikkeling op een opgespoten oeverdijk. De zandvlakte zal eerst naar jaren begroeien en zal zonder een deugdelijk beheer nooit tot wasdom komen. Bovendien wordt in strijd met het uitgangspunt van een robuustheid van minimaal 50 jaar, slecht een houdbaarheid tot 25 jaar gegeven vanwege het uitspoelrisico en wordt ingegrepen door geplande peilverlaging van het tussenwater en daarmee het grondwaterpeil met alle risico’s van dien voor belendende woningen.
202. Er is zelfs ruim draagvlak voor een, door het dorp - en dijkbewoners, eerder al voorgestelde sobere, minst ingrijpende buitenwaartse dijkversterking in aansluiting op de bestaande vooroever, maar dit concrete alternatief werd om onduidelijke redenen terzijde gelegd door de Alliantie (Alternatieve plan 2).
203. Tot slot is er een specifieke vrees voor het ontstaan van zoute kwel door wijzigingen in de grondwatersituatie, als gevolg van de komst van een oeverdijk als zandpakket dat verstoringen te weeg kan brengen in de kwetsbare grondwaterhuishouding. Onduidelijk is hoe dit risico wordt opgelost als inderdaad zoute kwel ontstaat en verzilting van het slootwater het gevolg is. Drinkwater voor koeien en schapen die in de wei grazen, wordt dan een probleem. Daarmee wordt het land voor agrarisch gebruik onbruikbaar. Monitoring is in de ontwerp-besluiten niet geregeld en de follow-up, van constatering dat alarmdrempels worden overschreden, al helemaal niet.

Module 6 Heintjesbraak en Warder / Module 7 Polder Zeevang

204. Binnen Module 6 en 7 zijn inhoudelijke zienswijzen ingediend door individuele omwonenden, waarnaar korthedshalve zij verwezen.

Module 9 Broeckgouw Edam / Module 10 Noordeinde Volendam

205. Binnen Module 9 zijn inhoudelijke zienswijzen ingediend door de heer Brommersma, waarnaar korthedshalve zij verwezen. Het belangrijkste pijnpunt is de geplande binnenwaartse versterking waarbij diep wordt ingegrepen op de bestaande woon- en leefsituatie van omwonenden. Een buitenwaartse versterking kan rekenen op draagvlak.
206. Binnen Module 10 is een uitgebreide zienswijze ingediend door VERENIGING , waarnaar korthedshalve zij verwezen.
207. Door de buitenwaartse versterking robuuster uit te voeren dan strikt nodig is en de oude dijk voor de helft af te graven wordt de bestaande dijk vernield en wordt de ingreep zwaarder dan nodig is voor de gestelde veiligheidsopgave.
208. Door de dijkversterking te koppelen aan een gewraakte ‘meekoppelkans’ wordt door de robuustere uitvoering een voetpad/fietspad mogelijk gemaakt, maar die toevoeging raakt in het dorp een open zenuw.
209. Voor het Noordeinde staat voor zover bekend nog steeds een meekoppelproject op de rol, maar deze is – voor zover valt te overzien - buiten het ontwerp-projectplan gehouden; een afrit voor auto's en bussen van het Noordeinde naar het parkeerterrein achter Spaander. Omdat de begrenzing van het ontwerp-projectplan ook hier niet duidelijk blijkt uit een Verbeelding met bijbehorende bouw – en gebruiksregels, is onduidelijk of het ontwerp-projectplan kaderstellend is voor een dergelijke gewraakte afrit.
210. Ook hier geldt dat een eventueel voetpad/fietspad van circa 600 meter als ‘doorgaande’ provinciale fietsverbinding, geen aansluitende vrij liggende fietsinfrastructuur heeft.
211. Met andere woorden, er is geen provinciaal belang aanwijsbaar voor het realiseren van een nieuw voetpad/fietspad, met allerlei mogelijke ongewenste neveneffecten omtrent de genuanceerde verkeerscirculatie in Volendam in de omgeving van ‘De Dijk’.
212. De woningen langs het Noordeinde sluiten direct aan op de dijk en vele zijn historisch slecht gefundeerd. Gevreesd wordt dat het graven van een vaargeul en een buitenwaartse dijkversterking in grond technisch problematisch is en nieuwe risico's oplevert door het mogelijk ontstaan van extra druk en kwel. Vragen daarover en het leveren van bijdragen aan oplossingen aan de Alliantie zijn niet beantwoord.

213. Het hoeft geen betoog dat voor Volendam van cruciaal belang is dat de bestaande cultuurhistorische leesbaarheid en beleving door de toepassing van Noordse stenen niet verdwijnt.

Module 13 De Nes en Opperwoud / Module 14 Uitdam dorp / Module 15 Uitdammerdijk

214. Door STICHTING en separaat door omwonenden zijn inhoudelijke zienswijzen ingediend waarnaar korthedshalve zij verwezen.

215. Over de gang van zaken in het dorp Uitdam en het succesvolle proces van “joint factfinding” is reeds het nodige aangehaald. Toch blijkt uit deze zienswijzen dat er een inspanning nodig blijft van de zijde van de Alliantie om de detaillering van de geplande ingrepen in het overleg met het dorp te brengen. Ook voor de aansluitingen tussen de dijkvakken per module, afgraving van de dijk en de verdere afwerking in de geest van het advies van de Deltacommissaris is overleg toegezegd. Een voorbeeld daarbij is de voorgestelde verhoging van de dijk ter hoogte van de huisnummers Uitdammer Dorpsstraat 1 tot 13 terwijl in de gesprekken met de Deltacommissaris de hoogte van de dijk geen probleem genoemd werd.

216. Maar overleg is zinloos zonder daaraan verbonden invloed. Nog steeds persisteert de vraag of eerder gedane toezeggingen ook inderdaad worden nagekomen.

217. Ook hier speelt de weerstand tegen ‘meekoppelkansen’ om de recreatievoorzieningen te verbeteren, zoals het ongevraagd vergroten van de parkeercapaciteit. Maar door het dorp worden ervaren als het onnodig verhogen van de bestaande recreatiedruk. Een duidelijk signaal om de bestaande woon- en leefkwaliteit te beschermen en de gevolgen van een eventuele dijkversterking tot het uiterste minimum te beperken.

45

218. Nog steeds zal sprake zijn van het gewraakte afgraven van de dijk ten noorden van Uitdam vanwege een geplande asverschuiving, terwijl in het dorp de dijk (met een steunberm) behouden kan blijven. Aan de binnenzijde van de dijk zal in het dorp vernageling plaatsvinden. Deze vernageling loopt buiten het dorp nog 75 meter door. Er blijft dus tot Europarcs nog slechts ruim 200 meter over. En voor deze ruim 200 meter kiest men voor de zwaarste vorm van dijkversterking en een groot extra ruimtebeslag in het water, 56 meter breed. De noodzaak daarvan is niet aangetoond en het werpt de dringende vraag op of deze oplossing noodzakelijk is. Over dit stukje dijk is nooit met bewoners overlegd. Alleen de aansluiting tussen de dijk met steunberm in het dorp en de geplande asverschuiving buiten het dorp zou ooit besproken worden, maar is (ook nog) geen deel van het projectplan.

Het ontwerp-projectbesluit als ruimtelijk besluit

219. Eerder is al aangehaald dat in het ontwerp-projectbesluit niet voldoende inzichtelijk is gemaakt hoe de juridische begrenzing precies is vastgelegd op een Verbeelding, gecombineerd met een handhaafbare regeling inzake de toegestane gebruik – en bouw mogelijkheden en wat de juridische betekenis is van de kaartbeelden en oplossingsvarianten die ter inzage zijn gelegd.

220. Met betrekking tot het dorp Uitdam is bijvoorbeeld sprake van een politiek zeer gevoelig onderwerp omtrent de aanleg van een fietspad over de dijk. Dit is een al jarenlang sluimerend dossier aan gemeente- en provinciezijde. In het geval het projectbesluit een dergelijk fietspad juridisch-ruimtelijk mogelijk maakt, dan wenst men gebruik te kunnen maken van beschikbare rechtsbeschermingsmogelijkheden. Er bestaat namelijk ernstige weerstand tegen een dergelijk fietspad. Uit het ontwerp-besluit blijkt niet of de aanleg van een fietspad over de dijk straks bij recht mogelijk zal zijn als het projectbesluit vigeert of dat daartoe separaat een ruimtelijk besluit noodzakelijk is met de daaraan verbonden inspraak – en rechtsbescherming.
221. Het gestelde punt in de vorige alinea raakt ook de eerdere toezegging door gemeente en HHNK dat deze uitgang naar het noorden verplaatst zou worden. Een en ander in samenhang met de geplande dijkversterking. Op de tekeningen en in de beschrijving bij de ontwerp-projectbesluitvorming is deze toezegging echter niet zichtbaar verwerkt in het ruimtelijk ontwerp-besluit. Verlegging van deze uitgang is belangrijk omdat de dorpskern Uitdam dan wordt ontlast voor het verkeer van en naar Europarcs.
222. Ook de aanleg van extra parkeercapaciteit als recreatiedoelstelling of ander toegestaan gebruik van de gronden die vallen binnen de begrenzing van het projectbesluit, is niet duidelijk planologisch geregeld en voorzien van een ruimtelijke onderbouwing waarop gereageerd kan worden in de context van het projectbesluit.